

Prostituution etiikkaa suostumuksen ja vahingollisuuden näkökulmasta

Ida Skog
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Filosofia
Kesäkuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

SKOG, IDA: Prostituution etiikkaa suostumuksen ja vahingollisuuden näkökulmasta

Pro gradu -tutkielma, 47 s.
Filosofia
Kesäkuu 2025

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitellään prostituution etiikkaa. Aihetta tarkastellaan suostumuksen ja vahingollisuuden käsitteiden avulla. Jokaiselta seksuaaliseen aktiviteettiin osallistuvalla osapuolella saatava suostumus on välttämätön, mutta ei riittävä ehto moraalisesti hyväksytylle seksuaaliselle toiminnalle. Suostumus voidaan antaa vain (1) informoituna, (2) toimintakykyisenä ja (3) vapaaehtoisesti. Tutkielmassa pohditaan täyttääkö prostituoidun antama suostumus seksiin suostumuksen ehdot, vai voidaanko maksaminen tulkita painostuksena seksiin. Lisäksi tarkastellaan sitä, millä tavoin suostumuksellinen seksi voi olla vahingollista Robin Westin, Rebecca Whisnantin ja Ole Martin Moenin näkemysten pohjalta. West argumentoi sen puolesta, että joissakin tilanteissa seksi voi olla suostumuksellista mutta silti vahingollista esimerkiksi väärinäytöksinä yksilön itseyttä. Tämä vahinko saattaa ilmetä vasta vuosien saatossa kasaantuttuaan tarpeeksi. Whisnant väittää, että prostituutio on lähes aina vahingollista prostituoidulle, ja tämä vahinko näyttäytyy muun muassa säännöllisesti vaaratilanteisiin päätyminenä sekä prostituoitujen keskuudessa yleisesti esiintyvänä traumaperäisenä stressihäiriönä ja muina psykologisina ongelmina.

Moen sen sijaan esittää, ettei prostituutio ole vahingollista ainakaan perinteisten prostituutiota vastaan esitettyjen argumenttien perusteella, eikä näin ollen Whisnantin ja Westin väittämää vahinkoa kasaannu. Toisaalta vaikka kasaantuisikin, tätä vahinkoa ei aiheuta itse prostituutio, vaan prostituutioon liitetty stigma ja muut alalle alun perin ajaneet jo olemassa olleet ongelmat. Tutkielmassa sivutaan myös prostituutioon liittyviä feministisiä näkökulmia sekä käsitellään sitä, miten valtion tulisi suhtautua prostituutioon. Prostituution juridista säätelyä voidaan kritisoida liberalistisesta näkökulmasta, sillä sen voidaan katsoa puuttuvan yksilön seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Peter de Marneffe kuitenkin väittää, että prostituution säätely lailla on moraalisesti oikeutettua, jos sen avulla voidaan vähentää prostituution aiheuttamaa vahinkoa.

Esitän näkemyksiä sen puolesta, että prostituutio voi olla vahingollista monella eri tavalla, etenkin prostituoidulle itselleen, ja väitän, että valtiolla on moraalisia perusteita säädellä prostituutiota juridisesti, vaikka se puuttuisikin sillä yksilön vapauksiin. Toisaalta tutkielman loppupohdinnassa päädyn esittämään, että prostituution aiheuttamaa vahinkoa voitaisiin mahdollisesti estää juridista säätelyä tehokkaammin puuttamalla niihin tekijöihin, jotka ajavat nuoria (tai aikuisia) alalle. Lisäksi ehdotan, että suostumukseen voitaisiin myös vaatia sisältyvän vastavuoroista halua. Tällöin olisi mahdollista ehkäistä tilanteita, joissa ihmiset päätyvät osallistumaan seksuaaliseen toimintaan vastentahtoisesti, mikä vaikuttaisi olevan heille vahingollista.

Asiasanat: prostituutio, suostumus, vahinko, stigma, feminismi, paternalismi

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Suostumuksesta	3
2.1. Suostumus välttämättömänä ehtona	4
2.2. Pakottaminen	6
2.3. Suostumus riittämättömänä ehtona	9
3. Seksin erityisyys	10
4. Vahingon aiheuttamisesta	13
4.1. West ja ei-halutun seksin vahingollisuus	14
4.2. Whisnantin näkemys – halun ja suostumuksen ero	16
4.3. Patriarkaalinen kulttuurimerkitys ja kaupallisuus	18
5. Moenin argumentit prostituution vahingollisuutta vastaan	20
5.1. Taloudellisesti epätasainen valtasuhde	21
5.2. Prostituution vaarat ja stigma	25
5.3. Oman kehonsa myymisen vahingoittavuus	30
5.4. Kantilainen seksiongelma – toisen välineellistäminen ja teeskentely	31
6. Feministinen kritiikki	33
7. Liberalistinen kritiikki ja paternalistinen argumentti	36
8. Lopuksi	41
Lähteet	46

1. Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitellään prostituutioon liittyvää etiikkaa vahingollisuuden ja suostumuksen käsitteiden avulla. Tutkimuskysymyksiä tässä tutkielmassa ovat: (1) Onko prostituutio vahingollista? (2) Jos todetaan, että prostituutio on vahingollista, onko valtiolla moraalinen oikeutus säädellä sitä juridisesti? Prostituution vahingollisuutta on oleellista arvioida, sillä kyseessä on globaalitasolla yleinen työ. Pohdinta on tärkeää, koska sillä voi olla vaikutusta siihen, miten lainsäädännössä tulisi ottaa huomioon seksin myyminen ja ostaminen. Lisäksi se voi auttaa selvittämään, miten prostituoitujen yhteiskunnallista ja sosiaalista asemaa voitaisiin parantaa. Tutkielman tarkoituksena on väittää, että seksin myyminen on usein vahingollista prostituoidulle monella eri tavalla, ja tästä syystä seksin ostaminen on moraalisesti arveluttavaa. Jos siis voidaan osoittaa, että prostituutio on vahingollista, on myös perusteita väittää, että prostituution juridinen säätely on moraalisesti oikeutettua, vaikka sillä kajottaisiinkin joihinkin ihmisten vapauksiin ja mahdollisesti seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen.

Tässä tutkielmassa prostituutiolla tarkoitetaan sellaista käytäntöä tai ammattia, jossa aikuiset (Suomen lain mukaisesti täysi-ikäiset) ihmiset myyvät seksuaalisia palveluksia rahaa tai jotakin vastaavaa hyödykettä vastaan. Tutkielmassa siis rajataan selkeyden vuoksi prostituution ulkopuolelle muut prostituutioon vahvastikin liittyvät vakavat ongelmat, kuten ihmiskauppa, pakottaminen ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Jatkossa seksin ostajiin viitataan vain lyhyesti ostajina tai asiakkaina ja seksin myyjiin joko myyjinä tai prostituoituina. Lisäksi on otettava huomioon, että esimerkiksi seksityöllä viitataan laajasti moneen eri työhön prostituution lisäksi, kuten alastonkuvien myymiseen tai muuhun vastaavaan toimintaan. Tässä tutkielmassa kuitenkin käsitellään nimenomaan prostituutiota eli seksuaalisten palveluiden myymistä. Seksillä tai moraalisesti sallitulla seksillä viitataan tässä kirjoitelmassa yleisesti sellaiseen aikuisten väliseen seksuaaliseen toimintaan, joka on suostumuksellista. Toisin sanoen, kun viitataan seksiin, sillä tarkoitetaan sellaista moraalisesti hyväksyttyä toimintaa, jota ei määritellä seksuaaliseksi väkivallaksi.

Suostumus on oleellinen käsite, kun pohditaan milloin seksuaaliset teot ovat hyväksyttäviä ja milloin on kyse seksuaalisesta väkivallasta. Suomessa vuoden 2023 alussa tarkennettiin rikoslakia ja raiskauksen tunnusmerkistö muuttui suostumusperusteiseksi. Tämä siis käytännössä tarkoittaa sitä, että jos seksiin osallistuvat osapuolet eivät ole ilmaisseet jollakin tavoin suostuvansa sukupuoliyhteyteen vapaaehtoisesti, on kyse raiskauksesta. Suostumukselle vaikuttaisi olevan

oleellista se, että se on annettu vapaasti ja ilman painostusta tai pakottamista. Mielenkiintoinen kysymys liittyen prostituutioon onkin se, että jos suostumus seksiin ostetaan rahalla tai jollakin toisella hyödykkeellä, onko tällöin kyse vapaasta suostumuksesta, vai voidaanko tällainen suostumus tulkita mahdollisesti painostuksen alaisena annetuksi. Jos valitaan jälkimmäinen vaihtoehto, vaikuttaisi siltä, että suostumus ei tällöin seksin myyjän kannalta olisi täysin vapaaehtoinen. Toisaalta jos todetaan, että suostumus on moraalisesti pätevä, voidaan pohtia, sisältyykö tilanteeseen kuitenkin jonkinlaista hyväksikäyttöä, mikä tekisi tällaisesta seksin ostamisesta moraalisesti ongelmallista. Tämä koskee etenkin sellaisia tilanteita, joissa seksin myyjä on erittäin vähävarainen ja tarvitsee selviytyäkseen hänelle seksiä vastaan tarjottua rahasummaa. Jos myyjä ei suostuisi harrastamaan seksiä kyseisen ostajan kanssa ilman että saa vastineeksi tällaista itselleen elintärkeää hyödykettä, vaikuttaisi suostumuksesta puuttuvan jotakin oleellista.

Jos suostumus voidaan ostaa rahalla, seuraa tästä lukuisia ongelmia. Ainakin se vaikuttaisi johtavan siihen, että lähes jokaisen vähävaraisen tai varattoman ihmisen suostumus voitaneen ostaa kenen tahansa toimesta, kunhan vain summa on oikea. Luvussa kaksi käsitellään suostumusta tarkemmin Alan Wertheimerin ja Thomas A. Mappesin määritelmien pohjalta sekä sitä, mikä erottaa vapaaehtoisen suostumuksen pakotetusta suostumuksesta. Wertheimer erottelee, millaisissa tilanteissa ehdotus voidaan tunnistaa vain suostuttelevaksi ja millaisissa tilanteissa se voi olla pakottava. Toisaalta vaikka ehdotus ei varsinaisesti olisi pakottava, Mappesin mukaan voidaan kuitenkin väittää, että seksiin houkutteluun saattaa sisältyä seksuaalista hyväksikäyttöä joissakin tilanteissa. Luvussa kolme tarkastellaan sitä, että mikä tekee seksistä niin erityistä suhteessa toisiin toimintoihin, että suostumus ei välttämättä riitä tekemään siitä moraalisesti sallittua etenkään kaupallisessa yhteydessä, vaikka se riittäisikin yleisesti moniin muihin toimintoihin ja ansaintakeinoihin.

Jos voidaan todeta, että prostituoidun suostumus on vapaasti ja ilman painostusta annettu ja siten moraalisesti pätevä, voidaan silti kysyä, voiko tällainen seksin myyminen hyödykettä vastaan olla vahingollista myyjälle jollakin toisella tavalla. Luvussa neljä käsitellään Robin Westin väitettä siitä, että myös suostumuksellinen seksi voi olla monella tapaa vahingollista kasaantuvan psykologisen vahingon muodossa, jos se ei ole haluttua, tavoiteltua tai nautinnollista siihen suostuvalle. Samassa luvussa esitellään myös Rebecca Whisnantin näkemyksiä prostituutioon sisältyvän ei-halutun seksin vahingollisuudesta. Whisnant on huolissaan siitä, miten prostituutioon sisältyvän seksin ei tarvitse sisältää vastavuoroisuutta tai molemminpuolista kunnioitusta sekä siitä, että prostituoitu joutuu säännöllisesti harrastamaan vastentahtoista ja teeskentelyn täyteistä seksiä.

Luvussa viisi siirrytään käsittelemään Ole Martin Moenin näkemyksiä prostituution etiikasta ja esitetään kritiikkiä hänen näkemyksilleen. Moenin mukaan ei voida osoittaa selkeästi, ainakaan perinteisesti prostituutiota vastaan esitetyillä argumenteilla, että prostituutiossa olisi mitään itsessään vahingollista, etenkin jos hyväksytään näkemys siitä, että seksuaalisen toiminnan ei tarvitse sisältää mitään syvempää merkitystä ollakseen moraalisesti sallittua. Vahinko, jota prostituoidut kokevat, johtuu hänen mukaansa muista tekijöistä kuin itse prostituutiosta, kuten esimerkiksi köyhyydestä ja toisaalta prostituutioon liitetystä sosiaalisesta stigmasta. Luvussa kuusi käsitellään prostituution sukupuolittuneisuutta ja prostituutioon kohdistuvaa kritiikkiä feministisestä näkökulmasta. On totta, että prostituoituina toimii niin naisia kuin miehiäkin sekä myös muun sukupuolisia ja asiakkaina on myös kaikkien näiden ihmisryhmien edustajia. Silti on huomioitava, että kyseessä on erittäin sukupuolittunut ilmiö, jossa suurin osa prostituoiduista on naisia ja suurin osa asiakkaista on miehiä. Siksi sukupuolta ei voida sivuuttaa aihetta tarkastellessa.

Luvussa seitsemän siirrytään tarkastelemaan prostituution juridisen säätelyn oikeutusta ja tällaisen säätelyn suhdetta paternalismiin ja liberalistisiin käsityksiin. Usein argumentoidaan, etenkin liberalistisesta näkökulmasta, että seksin myymisen ja ostamisen tulisi olla vapaata toimintaa, koska muutoin rajoitetaan sekä seksuaalista itsemääräämisoikeutta että oikeutta hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä. Luvussa Peter de Marneffe kuitenkin esittää perusteita sille, että miksi on moraalisesti perusteltua säädellä prostituutiota valtion toimesta. Hän esittelee paternalistisen argumentin, jonka pohjalta hän väittää, että sellaisten asioiden juridinen sääteleminen on oikeutettua, jotka aiheuttavat jollekin taholle vahinkoa, jos tämän säätelyn seurauksena saadaan vähennettyä tätä vahinkoa. Tällainen säätely ei ole Marneffen mukaan myöskään liberalististen ihanteiden vastaista, koska se ei riko ihmisten perusoikeuksia. Hän kuitenkin esittää perusteita myös sille, miksi täyskielto tai täydellinen dekriminialisointi eivät ole oikeita ratkaisuja prostituution aiheuttaman vahingon vähentämiselle.

2. Suostumuksesta

Prostituution vahingollisuutta voidaan pohtia suostumuksen näkökulmasta. Suostumus on melko yleisesti hyväksytty välttämätön ehto sille, että seksi voi olla moraalisesti ja juridisesti hyväksyttyä, eikä kyse ole seksuaalisesta väkivallasta tai muusta hyväksikäytöstä. Suostumuksen tulee tulla

jokaiselta seksuaaliseen aktiviteettiin osallistuvalla jotenkin ilmaistuna. Suostumukselle perinteisen bioetiikan käsityksen mukaan olennaista on, että se on annettu (1) vapaaehtoisesti, (2) informaatioon perustuen ja (3) toimintakykyisenä (ks. esim. Wertheimer 2009, 195–196). Vapaaehtoisuudella tarkoitetaan sitä, että suostumusta ei olla annettu pakotettuna tai esimerkiksi painostuksen alla tai manipuloituna. Sillä, että suostumuksen tulee perustua informaatioon, viitataan siihen, että suostumuksen antajalla on ymmärrystä ja tietoa teon luonteesta sekä sen seurauksista ja vaikutuksista. Esimerkiksi petoksella, kertomatta jättämisellä tai valheiden avulla hankittu suostumus ei ole informoitu. Suostumus on epäinformoitu, jos esimerkiksi jätetään kertomatta sukupuolitaudista. Toimintakyvyllä taas viitataan siihen, että suostumuksen antaja voi antaa suostumuksen ainoastaan täysin toimintakykyisenä eikä siis esimerkiksi päihteen vaikutuksen alaisena. (Wertheimer 2009, 195–207; Mappes 2023, 377–379.) Olennaista suostumukselle on myös näiden kohtien lisäksi se, että se on aina takaisin vedettävä. Jos siis suostumuksen jälkeen seksi on esimerkiksi epämiellyttävää, inhottavaa tai pelottavaa, voi oman suostumuksen myös perua.

2.1. Suostumus välttämättömänä ehtona

Prostituution tapauksessa suostumuksen voidaan katsoa olevan pääosin informoituna annettu (eli myyjä on tietoinen tilanteen luonteesta ja mahdollisista seurauksista). Sen sijaan vaikuttaa selvältä, että jos prostituoitu ei ole antanut suostumustaan toimintakykyisenä, on kyseessä selvästi jonkin asteinen hyväksikäyttö tai raiskaus. Kuitenkin jää hieman epäselväksi täyttyykö vaatimus vapaaehtoisuudesta prostituution yhteydessä. Seuraavissa suostumuksen määritelmässä käsitellään tarkemmin suostumukseen sisältyvää vapaaehtoisuuden ehtoa.

Cambridge Dictionary (2024) määrittelee suostumuksen seuraavasti:

Suostumus tarkoittaa suostumista seksuaaliseen aktiviteettiin, jonkun sellaisen antamana, joka on vapaa ja kykenevä valitsemaan (koska on tarpeeksi vanha, kykenee ajattelemaan tai kommunikoidaan selkeästi ja niin edelleen).¹

Lisäksi RAINN (Rape, Abuse & Incest Network, 2024) esittää suostumuksen määritelmässään kohdan, joka on oleellinen prostituutioon liittyvässä suostumuksessa:

---

¹ Oma suomennos.

Jos joku suostuu kanssakäymiseen paineen alaisena tai pelottelun tai uhkauksen seurauksena, ei tätä tulkita suostumukseksi, koska sitä ei ole annettu vapaasti. Epätasainen valtasuhde, kuten työntekijänsä tai opiskelijansa kanssa seksuaalisiin tekoihin pyrkiminen tarkoittaa myös sitä, että suostumusta ei ole mahdollista antaa vapaasti.²

Vaikuttaisikin siltä, että yllä olevien määritelmien mukaan seksuaaliselle suostumukselle oleellista on se, että se on annettu vapaasti, eikä esimerkiksi pakotettuna, painostettuna tai heikommassa asemassa olemisen vuoksi. Täyttääkö prostituoidun antama suostumus seksuaaliseen kanssakäymiseen asiakkaan kanssa suostumuksen ehdot? Yleisesti prostituoituihin liitetään ajatus siitä, että heidän tekemänsä työ olisi heidän ”viimeinen vaihtoehtonsa”. Toisin sanoen prostituoidun oletetaan valinneen työnsä vain siitä syystä, ettei hän ole onnistunut hankkimaan elantoaan millään toisella tavalla.³ Tällöin vaikuttaisi ilmeiseltä, että tällaisen henkilön suostumus seksiin tulee tietynlaisen painostuksen seurauksena, eikä se siis ole täysin vapaasti annettu. Esimerkiksi Farleyn ym. (1998) tekemän tutkimuksen mukaan prostituoituina toimivista henkilöistä 92 % tahtoisi pois alalta. Tästä voitaisiin päätellä, että suurin osa prostituoiduista harrastaa seksiä asiakkaidensa kanssa mahdollisesti jollakin tasolla vastentahtoisesti. Tietysti voi olla, että osa prostituoiduista nauttii itse työstä, mutta toivoo pääsevänsä alalta pois muista syistä. Lisäksi on tietysti sellaisia myyjiä, jotka ovat valinneet alan monien yhtä tuottavien alojen joukosta, joten voidaan todeta, että tällainen näkemys ei päde kaikkiin ammattinharjoittajiin.

Voidaan myös todeta, että RAINNin määritelmän mukaisesti epätasainen valtasuhde voi tarkoittaa sitä, että suostumusta ei ole annettu vapaasti. Prostituoition yhteydessä ei ole selvää, etteikö seksistä maksaminen ilmentäisi ihmisten välistä valtasuhdetta. Tätä tarkastellaan lisää luvussa 5.1. muun muassa taloudellisesti epätasaisen valtasuhteen näkökulmasta. Seksistä maksaminen voidaan siis kenties nähdä tietynlaisena painostuskeinona. Tällöin asiakas maksaa mahdollisesti erittäin vähävaraiselle henkilölle rahaa siitä, että saa tämän houkuteltua harrastamaan seksiä kanssaan. Vähävaraisella ei välttämättä ole mahdollisuutta kieltäytyä tarjouksesta. Tällöin täysin vapaaehtoisesti annettu suostumus seksiin vaikuttaisi puuttuvan taustalta. Vai puuttuuko?

Tätä voidaan tarkastella seuraavan analogian avulla. Kuvitellaan että ohikulkija X maksaa kadulla olevalle kävelijälle Y siitä, että Y syö hiekkaa, koska X nauttii toisten ihmisten nöyryyttämisestä. Y

---

² Oma suomennos.

³ Toki tästä on olemassa useita poikkeuksia, etenkin Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa, joissa jonkinlaiseen sosiaaliturvaan nojautuminen on aina olemassa vaihtoehtona.

on erittäin vähävarainen henkilö. Hänen rahansa ovat loppuneet, ja tämän kuun vuokrakin on vielä maksamatta. Y ei todellakaan haluaisi syödä hiekkää, mutta koska hän tarvitsee kipeästi X:n tarjoamaa rahaa, Y suostuu hänen vaatimukseensa. Y siis syö hiekkää (jota hän ei ikinä haluaisi tehdä), ja X maksaa siitä Y:lle. Voidaan väittää, että Y suostui, mutta hän suostui ainoastaan pakon edessä. Voidaankin kysyä, täyttääkö tällainen pakon edessä annettu suostumus suostumuksen kriteerit. Kenties ohikulkijaa X ei kuitenkaan voida pitää vastuussa tässä tilanteessa Y:n suostumuksen aitoudesta. Ei siis ole selvää toimiiko X jollakin tapaa väärin. Toki hän olisi voinut lahjoittaa Y:lle ylimääräisen rahansa ilman että olisi nöyryyttänyt häntä ensin, mutta tätä ei varmasti voida vaatia. Vapaaehtoisuus-ehto vaatii siis tarkempaa tarkastelua, sillä sen täytyminen prostituution yhteydessä, vaikuttaa epäselvältä. Seuraavassa alaluvussa tarkastellaan pakottamisen ja vapaaehtoisuuden suhdetta suostumukseen. Pakotettu suostumus ei siis ole moraalisesti pätevä, mutta mitä pakottamisella tarkalleen tarkoitetaan?

2.2. Pakottaminen

Kun tarkastellaan suostumuksen vapaaehtoisuuden vaatimusta, voidaan tunnistaa kaksi erilaista ehdotuksen tapaa, jotka kummatkin näyttäisivät uhkaavan vapaaehtoisuutta: pakottaminen ja suostuttelu. Alan Wertheimerin mukaan suostuttelu ja pakottaminen muistuttavat toisiaan, mutta niiden loogiset rakenteet eroavat toisistaan. Sitä, milloin suostumus on moraalisesti pätevä ja milloin pakottava, voidaan tarkastella seurausten kannalta. Ehdotusta voidaan pitää pakottavana silloin kun (1) Y:n lähtötilanne heikkenee, jos Y ei suostu X:n ehdotukseen, ja (2) Y:n on järkevämpää antautua X:n ehdotukselle kuin kärsiä seuraukset siitä, jos ei suostu. Ensimmäinen kohta paljastaa sen, onko X:n ehdotus pakottava ja toinen kohta sen, pakottaako pakottava ehdotus todella suostumaan. Jos ehdotus ei ole pakottava, voidaan Y:n suostumusta pitää moraalisesti pätevänä (vapaaehtoisuuden osalta), vaikka Y:n onkin järkevämpää suostua X:n ehdotukseen kuin kärsiä seuraukset suostumatta jättämisestä. (Wertheimer 2009, 198–200.) Pelkän suostuttelun ei siis voida suoraan katsoa uhkaavan vapaaehtoisuutta.

Kohdassa yksi lähtötilanteella voidaan viitata joko Y:n vallitsevaan tilanteeseen, joka heikkenee, jos Y ei suostu X:n ehdotukseen tai siihen, että X:n ehdotus heikentää Y:n suhteellista tilannetta, johon Y:llä olisi moraalinen oikeus. Jälkimmäinen vaihtoehto siis rikkoo Y:n moraalista lähtötilannetta vastaan. Tarkastelemalla siis sitä, heikentääkö X:n ehdotus sitä tilannetta, johon Y:llä olisi moraalinen oikeus voidaan selvittää, onko suostumus moraalisesti pätevä. Käytännössä tämä siis tarkoittaa sitä,

että Y:n sen hetkinen tilanne ei välttämättä heikkene, vaikka hän ei suostuisikaan X:n ehdotukseen, mutta X:n ehdotus voi silti olla pakottava, jos Y:n tilanne on heikompi kuin mihin Y:llä olisi moraalinen oikeus. Siis esimerkiksi, jos hengenpelastaja kieltäytyy pelastamasta Y:tä hukkumasta, jos Y ei maksa hänelle 10 000 euroa, voidaan ehdotusta pitää pakottavana, sillä Y:llä on moraalinen oikeus tulla pelastetuksi hengenpelastajan toimesta. (Wertheimer 2009, 198–200.)

Pakottavan ehdotuksen lisäksi Wertheimer erottelee toisistaan houkuttelevan ja viettelevän tarjouksen. Tarjouksilla siis tarkoitetaan sellaisia ehdotuksia, jotka parantavat Y:n asemaa, jos Y suostuu X:n ehdotukseen. Houkuttelevalla tarjouksella Wertheimer tarkoittaa tilannetta, jossa joku esittää niin hyvän tarjouksen, että kieltäytyminen olisi epärationaalista. Esimerkiksi jos X tarjoaa Y:lle 100 000 euroa yhdestä yhteisestä yöstä, Y:n ei yksinkertaisesti ole järkevää olla suostumatta, jolloin tällaisen yön viettoon annettu suostumus vaikuttaisi moraalisesti pätevältä. Viettelevän tarjouksen hän sen sijaan määrittelee sellaiseksi, jossa lyhyen aikavälin hyödyt ovat niin puoleensavetäviä, että ne vääristävät Y:n harkintakykyä ja motivoivat häntä hyväksymään X:n tarjouksen, vaikka hän todennäköisesti katuukin sitä myöhemmin. Tällainen tilanne voisi olla sellainen, jossa X tarjoutuu maksamaan Y:n vakavasti sairaan lapsen kalliit lääkkeet koko vuodeksi säännöllistä seksiä vastaan. (Wertheimer 2009, 201.)

Wertheimer ehdottaa, että tällöin suostumuksen toimintakyky tai informaatio -ehto ei välttämättä täyty koska Y:n harkintakyky on vääristynyt. Kuitenkaan tällaista viettelevää tarjousta ei voida suoraan pitää pakottavana. (Wertheimer 2009, 201.) Toisaalta voidaan väittää, että X:n tarjous voi olla jollakin tasolla pakottava, jos Y:n ainut järkevä vaihtoehto on hyväksyä ehdotus. Tällainen pakko ei kuitenkaan vielä Wertheimerin mukaan heikkennä suostumuksen moraalista asemaa. Voidaan väittää, että vaikka jollakulla on oikeus tiettyyn moraaliseen lähtöasemaan tai etuuteen (kuten saada lapselleen lääkettä), ei kuitenkaan juuri X:llä ole velvollisuutta tarjota tätä. Tällöin X:n ehdotus seksistä lääkettä vastaan ei ole vielä pakottava (vaikkakin mahdollisesti hyväksikäyttävä), toisin kuin esimerkiksi hengenpelastajan ehdotus, sillä hengenpelastajan nimenomainen velvollisuus on pelastaa hukkuvia. Tarjoukset lähtökohtaisesti laajentavat yksilön mahdollisia vaihtoehtoja, vaikka itse tarjous olisikin epähoukutteleva. (Wertheimer 2009, 201–202.) Myös tarjous hiekan syönnistä menee tähän kategoriaan: tarjous laajentaa Y:n vaihtoehtoja, mutta ei varsinaisesti heikkennä hänen lähtötilannettaan. Y:llä olisi moraalinen oikeus parempaan lähtötasoon, mutta ei ole nimenomaan X:n vastuulla tarjota tätä. X ei siis pakota Y:tä, vaikkakin käyttää tämän heikkoa tilannetta hyväkseen.

Wertheimerin väitteiden pohjalta voitaisiin näin ollen väittää, että prostituoidun suostumus on useimmiten vapaaehtoinen ja siltä osin moraalisesti pätevä (ei siis pakotettu), vaikka hänellä saattaisikin olla moraalinen oikeus parempaan lähtötilanteeseen. Suostumiseen houkutteleva tai viettelevä saattaa kuitenkin tehdä tilanteesta hyväksikäyttävän, myös prostituution kohdalla. Toisin muotoillen, jos asiakas uhkaa varastaa prostituoidun rahat, jos tämä ei suostu harrastamaan seksiä hänen kanssaan, olisi tämä pakottamista ja suostumus ei tällöin olisi moraalisesti pätevä, kun taas jos asiakas suostuttelee prostituoidun harrastamaan kanssaan seksiä tarjoamalla hänelle lisää rahaa, voidaan suostumuksen katsoa olevan moraalisesti pätevä. Eli prostituoidun tilanne ei heikkene, jos hän ei suostu seksiin, vaan sen sijaan hänen tilanteensa voi parantua hänen suostuessaan, joten kyse ei ole pakottamisesta. Wertheimer toteaa (2009, 197), että vaikka prostituoidun antama suostumus on lähtökohtaisesti moraalisesti pätevä, tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö prostituutio muuten voisi olla moraalisesti ongelmallista. Suostumuksen näkökulmasta se ei sitä kuitenkaan ole.

Thomas A. Mappes erottelee vielä sellaiset tilanteet toisistaan, joissa tarjouksen vastaanottajalla ei ole aitoa tarvetta sellaisista tilanteista, joissa vastaanottajalla on aito tarve jollekin selviytyäkseen, ja jolloin tarjouksen hyväksyminen on ainut keino selviytyä. Olisi siis kyettävä erottamaan toisistaan *aidot tarpeet ja pelkät haluamisen kohteet*. Tällöin tulisikin tarkastella tilannetta siitä näkökulmasta, että mikä on seksin myymisen motiivina: onko motiivina pitää itsensä hengissä tai ruokkia lapsensa, vai onko motiivina hankkia rahaa, jotta myyjä voisi ostaa esimerkiksi hienomman auton. (Mappes 2023, 388–399.) Siis Mappesin esityksen mukaan suostumus olisi vapaaehtoinen eikä pakotettu, jos suostumuksen taustalla ei ole välitöntä pakkoa, eli sillä ei tyydytetä aitoa tarvetta vaan sellaista halua, johon yksilöllä ei ole inhimillistä moraalista oikeutta. Toisaalta jälleen voidaan huomauttaa, että vaikka tarjouksen esittäjä olisi riistämässä vastaanottajalta jotakin mihin hänellä olisi moraalinen oikeus, voidaan silti väittää, ettei juuri tarjoajalla ole velvollisuutta olla se, joka täyttää tämän aidon tarpeen (jos se ei siis nimenomaan ole kyseisen yksilön tehtävä). Voidaan kuitenkin väittää, että tarjouksen esittäjä joka tapauksessa yrittää hyväksikäyttää tarjouksen vastaanottajan epätoivoista tilannetta ja siten myös vastaanottajaa itseään. (Mappes 2023, 390.)

Yksilön mahdollisuus tehdä valintoja voi kuitenkin joskus olla niin rajoittunutta, että vapaaehtoisen suostumuksen antaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen on mahdotonta. Kuvitellaan että X esittää tarjouksen, jonka tarkoituksena on saada Y:n vastahakoinen suostumus seksuaaliseen kanssakäymiseen antamalla Y:lle jotakin, jota Y tarvitsee aidosti, mutta asettamalla antamisen ehdoksi suostumuksen seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tällaisessa tapauksessa voitaisiin todeta, että

Y:n tarve yhdistettynä käyttökelpoisten vaihtoehtojen puutteeseen johtaa siihen, että Y ei kykene vapaaehtoisesti hyväksymään X:n tarjousta. Siispä kun X tekee sellaisen tarjouksen Y:lle, josta Y:n on käytännössä mahdotonta kieltäytyä (vaikka tarjous ei suoraan *pakota* Y:tä), sivuuttaa X tahallaan suostumuksen ehdon, jonka mukaan Y:n seksuaalisen kanssakäymisen X:n kanssa on perustuttava Y:n vapaaehtoiseen ja informoituun suostumukseen. Näin ollen X käyttää Y:tä seksuaalisesti hyväkseen. (Mappes 2023, 391.)

Vaikka siis prostituoitua ei varsinaisesti olisi pakotettu seksiin asiakkaan kanssa, voidaan ajatella, että ostaja tietyllä tavalla painostaa myyjän seksiin tämän heikon aseman avulla. Tässä mielessä siis suostumuksen moraalinen painoarvo on heikentynyt tai kyseessä on vähintään jonkin tason hyväksikäyttö. On tietysti haastavaa pohtia seksin ostajan vastuuta suhteessa seksin myyjään, etenkin jos ostaja ei ole tietoinen myyjän taloudellisesta tilanteesta. On toki yleisesti hyväksyttyä, että erilaisiin sopimuksiin (esimerkiksi oman asunnon myyminen jollekulle) suostuminen tapahtuu rahan avulla etenkin myyntitilanteissa, eikä tätä tällöin (välttämättä) tulkita painostukseksi. Kuitenkin seksissä vaikuttaisi olevan kyse jostakin henkilökohtaisemmasta asiasta kuin jonkin esineen myymisestä, ja siksi seksuaalisiin toimiin liittyvät asiat vaativat erityistä herkkyyttä. Intuitiivisesti vaikuttaisikin eri asialta, jos ihmiseltä saadaan painostuksen seurauksena ostettua vaikkapa polkupyörä alihintaan kuin jokin seksuaalinen teko. Tätä eroa käsitellään lisää seuraavassa alaluvussa.

2.3. Suostumus riittämättömänä ehtona

Vaikka voitaisiinkin todeta, että prostituoitun on mahdollista antaa informoitu ja vapaaehtoinen (eli ei-pakotettu tai ei-painostettu) suostumus, voidaan silti väittää, että prostituutioon sisältyvä seksi on prostituoitulle pääosin vastentahtoista ja siten vahingollista. Tästä voitaisiin päätellä, että jos seksi on vahingollista, siinä on jotakin ongelmallista moraalista näkökulmasta. Kuten edellisessä luvussa tuli ilmi, ostaja saattaa hyväksikäyttää (jopa tietoisesti) prostituoitun hankalaa elämäntilannetta ostamalla häneltä seksiä. Siispä voidaan ajatella, että suostumus on välttämätön mutta ei riittävä ehto moraalisesti sallitulle seksille, etenkin jos väitetään että mahdollinen hyväksikäyttö ja vahingon aiheuttaminen ovat osoitus jonkun asian moraalista ongelmallisuudesta. Toisin sanoen joku teko voi siis olla suostumuksellinen ja silti ei-sallittu moraalista näkökulmasta.

Voidaan todeta esimerkiksi, että tällainen ostettu seksi voi olla myyjän näkökulmasta ei-haluttua, vaikka se olisikin suostumuksellista. Ei-halutulla viitataan tässä yhteydessä johonkin sellaiseen

seksuaaliseen aktiin, johon henkilö ei haluaisi osallistua, mutta suostuu osallistumaan jostakin syystä, kuten sosiaalisesta paineesta, miellyttämisen halusta, pelosta tai taloudellisen hyödyn vuoksi. Rebecca Whisnant (2017) ja Robin West (1995) esittävät, että seksi voi olla vahingoittavaa, vaikka se olisi suostumuksellista, jos se ei ole myös haluttua. Vastavuoroisen halun voitaisiin katsoa olevan jotakin sellaista, jonka pitäisi mahdollisesti jopa olla osa suostumuksen kriteeristöä. Jos vastavuoroinen halu lisättäisiin yhdeksi suostumuksen ehdoista, voitaisiin sillä ainakin pyrkiä estämään sitä vahinkoa, mitä vastentahtoinen ja ei-haluttu seksi voi aiheuttaa. On myös huomattava, että vastavuoroinen halu ei kuitenkaan myöskään ole riittävä ehto moraalisesti sallitulle seksille. Näin ollen tämä merkitsee sitä, että suostumus ei ole yhtä kuin halun ilmaus, eikä halu ilmaise suostumusta. Seuraavassa luvussa käsitellään sitä, että mikä tekee seksistä niin erityistä verrattuna toisiin fyysisiin toimintoihin, että voidaan väittää, että nimenomaan seksuaalisessa toiminnassa halu osallistua aktiin on moraalisesti olennaista, eikä pelkkä suostumus (välttämättä) riitä.

3. Seksin erityisyys

Usein esitetään väite, että seksityö on työtä muiden joukossa, eikä siis prostituoidun tekemä työ eroaisi muusta vastaavasta omalla kehollaan tehtävästä työstä, kuten hierojan työstä. Voidaan kuitenkin pohtia, että mikä tekee seksistä moraalisesti erityistä verrattuna muihin fyysisiin akteihin. Ensinnäkin seksin mahdollista erityisyyttä voidaan tarkastella David Benatarin (2002) jaolla, jossa käsitys seksuaalietiikasta jakaantuu syvän merkityksen näkemykseen ja heikon merkityksen näkemykseen. Syvän merkityksen näkemyksen mukaan seksiin on sisällyttävä osapuolten välistä rakkautta tai jotakin muuta syvää tunnetta, jotta se on moraalisesti sallittua. Tällöin siis aktin osapuolten keskinäinen rakkaus olisi jotakin sellaista, mikä tekisi seksistä erityistä suhteessa toisiin fyysisiin akteihin. Heikon merkityksen näkemyksen mukaan sen sijaan seksiin ei tarvitse sisältyä rakkautta tai mitään muuta vastaavaa merkitystä, jotta se on moraalisesti sallittua. (Benatar 2002, 192.) Tällainen heikon merkityksen näkemys on todennäköisesti sekulaareissa länsimaalaisissa yhteiskunnissa yleisemmin jaettu. Toisaalta yhteiskunnissa, joissa tietynlaiset patriarkaaliset uskonnot sääntelevät moraalisäännöt tiukasti (joissa naisten seksuaalisuutta pyritään rajoittamaan), voi olla, että uskotaan syvän merkityksen näkemykseen voimakkaammin.

Tällaisen heikon näkemyksen mukaan seksi ei eroa aktina mistään muusta fyysisestä toiminnasta. Toisin sanoen heikon merkityksen näkemyksen perusteella seksin ostaminen olisi lähtökohtaisesti

moraalisesti ongelmatonta, kun taas syvän merkityksen näkemyksen pohjalta se olisi moraalisesti ongelmallista. Tätä jakoa voidaan kritisoida melko yksinkertaistavaksi, koska se jakaa näkemykset seksistä kahteen eri kategoriaan, jolloin tästä saattaa seurata päätelmä siitä, että joko kaikki seksiin liittyvä toiminta on moraalisesti sallittua (heikon merkityksen näkemys) tai mikään muu kuin toisiaan rakastavien ihmisten välinen seksi ei ole sallittua (syvän merkityksen näkemys). Jos siis hyväksytään heikko merkitys, on todettava, että esimerkiksi raiskaus ei eroa rikoksena muunlaisesta pahoinpitelyssä, lapset voivat antaa suostumuksen seksiin siinä missä muuhunkin aktiviteettiin, ja että parisuhteessa toisen kuin oman kumppanin kanssa harrastettu seksuaalinen toiminta rinnastuu esimerkiksi tanssimiseen toisen kanssa. Hyväksyttäessä heikon merkityksen näkemys, on siis myös hyväksyttävä sen heikentävä vaikutus suostumuksen ehtoihin (kuten siihen, että lapsi ei voi antaa nykyehtojen mukaan suostumusta, koska informaation ja toimintakyvyn vaatimukset eivät voi täytyä lapsen kohdalla).

On kuitenkin huomioitava, että prostituution etiikkaa tarkasteltaessa on hyväksyttävä ainakin jollakin tasolla heikon merkityksen näkemys, sillä on melko ilmeistä, että prostituutioon sisältyy melko harvoin mitään syvempää merkitystä, ellei prostituutiota kritisoida nimenomaan tämän merkityksen puuttumisesta. Tässä tutkielmassa kuitenkin keskitytään tarkastelemaan prostituutiota jostakin näiden näkemysten välimaastosta, koska tarkasteltavana lähtöoletuksena on, että seksi fyysisenä aktiviteettina eroaa moraalisesti merkittävällä tavalla muusta fyysisestä toiminnasta, mutta toisaalta rakkaus tai muu syvempi merkitys ei ole vaade sille, että tällainen seksi olisi moraalisesti sallittua.

Thomas Nagel (1969) puolestaan nimeää halun sellaisena ominaispiirteenä, joka antaa seksille sen erityislaatuisen luonteen verrattuna toisiin fyysisiin aktiviteetteihin. Nagel kiistää sen, että seksuaalinen halu olisi vain keino ilmaista jotakin toista suhtautumistapaa, kuten rakkautta tai vastaavaa. Hän korostaa, että seksuaalinen halu on toiseen tiettyyn yksilöön kohdistuvaa halua. Halu kohdistuu aina yksilöön, vaikka halu voisikin johtua hänen (tietyistä) ominaisuuksistaan, jotka koetaan viehättävinä. Halu ei siis kohdistu näihin ominaisuuksiin vaan yksilöön niiden takana. Ihmiseen kohdistettu viehätys eroaa tällä tavoin johonkin esineeseen kohdistetusta viehätyksestä. Tällä Nagel tarkoittaa sitä, että joku saattaa tykätä omeleteista niiden pehmeiden, toinen visuaalisen aspektin ja kolmas maun vuoksi. Tällöin on sattumaa, että nämä ominaisuudet yhdistyvät juuri omeletissa. Toisaalta silloin kun useat viehättyvät samasta ihmisestä eri piirteiden vuoksi, on eri tavalla selvää, että heidän viehätysten kohteensa on kuitenkin keskenään sama eli juuri tuo kyseinen ihminen. On myös selvää, että heidän halunsa kohdistuu nimenomaan tuohon ihmiseen, ei hänen piirteisiinsä. Jos jollakulla toisella on sama piirre kuin halun kohteella, ei tämä toinen henkilö silti

välttämättä herätä vastaavaa halua. Tai jos herättää, on tällöin kyseessä uusi ja eri seksuaalinen halu uuden kohteen kanssa, eikä aiemman halun siirtäminen uuteen kohteeseen. (Nagel 1969, 8–9.)

Yksilön erilaiset viehätystä herättävät ominaisuudet mahdollistavat yhden yhtenäisen halun syntymisen. Halu on siis yhtenäinen tunne, joka liittyy toisen yksilön haluamiseen (haluamisen haluun) ja tämä tekee seksistä persoonien välistä, ei vain heidän kehojensa välistä. Nagelin mukaan seksin tekee erityiseksi siis halu. Seksuaalinen halu ei ole hänen mukaansa vain toisen kehon haluamista vaan toisen haluamista myös sellaisena subjektina, joka osoittaa vastavuoroista halua. Ilman tällaista vastavuoroista halua seksuaalisesta aktista jäisi puuttumaan jotakin oleellista jääden epätäydelliseksi. (Nagel 1969, 10–12.)

Seksin tulisi perustua Nagelin mukaan siis sille, että osapuolet haluavat toistensa tietävän omasta halustaan ja sen tiedon lisäävän partnerinsa halua. Toisin sanoen seksissä ei ole kyse yksipuolisesta nautinnosta vaan monitahoisesta vuorovaikutuksellisesta rakenteesta, johon oleellisesti liittyy toisen osapuolen vastavuoroinen halu. Seksille olennaista onkin se, että siinä toivotaan, että myös kumppani haluaa sitä, eikä halu jää yksipuoliseksi. Toisiinsa kohdistuvat halut (jotka tiedostetaan) aiheuttavat kiihottumisen. Siten seksuaalisuus ei ole oman nautinnon tavoittelua, vaan toisen tietoisuuden ja halun huomioimista ja siitä kiihottumista. Siinä ollaan sekä halun kohde että haluaja, jolloin siihen sisältyy tietynlainen vastavuoroisuus. (Nagel 1969, 12.)

Vaikuttaisi ilmeisen selvältä, että prostituution tapauksessa tämä vastavuoroisuus saattaa jäädä useimmiten puuttumaan. Nagelia mukaillen voitaisiin siis ajatella, että prostituutioon liittyvä seksi edustaa jonkinlaista perversiota. Perversiot ovat hänen mukaansa sellaista seksiä, josta tällainen vastavuoroinen halu tai toisen halun haluaminen jää uupumaan. Toki Nagel myös korostaa sitä, että se että jokin asia tulkitaan perversioksi, ei itsessään tarkoita, että se olisi mitenkään moraalisesti ongelmallista tai että siitä voitaisiin ylipäättään johtaa minkäänlaista moraalista arvostelmaa (Nagel 1969, 16). Tällaisen Nagelin kuvaaman vastavuoroisen halun puuttuminen on jotakin, joka Whisnantin (2017) mukaan tekee prostituutiosta erittäin vahingollista prostituoidulle itselleen. Vaikuttaisikin uskottavalta olettaa, että prostituutio olisi vahingollista monin eri tavoin, koska monet prostituoidut ovat tutkitusti traumatisoituneita, kokeneet lapsuudessaan hyväksikäyttöä sekä usein kärsivät erilaisista addiktioista (Farley ym. 1998). Tätä vahingollisuutta pohditaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

4. Vahingon aiheuttamisesta

Vahingolla yleisesti viitataan johonkin sellaiseen, joka aiheuttaa sille, johon vahinko kohdistuu jonkinlaista (yksilön oikeuksiin, hyvinvointiin tai intresseihin kohdistuvaa) haittaa, kärsimystä, vauriota tai joitakin vastaavanlaisia negatiivisia seurauksia. Vahinko voi siis tästä näkökulmasta tarkoittaa jotakin lievempää, kuten mielipahan aiheuttamista toiselle tai jotakin vakavampaa, kuten fyysisen tai henkisen väkivallan seurauksena syntynyttä vakavaa ja pidempiaikaista vauriota toiselle. Klassisen utilitaristisen näkemyksen mukaan vahinko voidaan määritellä siten, että se vähentää kokonaishyvinvointia tai aiheuttaa kärsimystä. Toisaalta deontologisen etiikan näkemyksen mukaan vahinko on sellainen moraalisesti väärä toiseen kohdistuva teko, joka rikkoo ihmisen oikeuksia tai kohtelee häntä päämääränä itsessään. Prostituution tapauksessa empiirinen todistusaineisto viittaa siihen, että prostituution aiheuttama prostituoituun kohdistuva vahinko on vakavaa vahinkoa, koska se voi aiheuttaa pysyvää tai pitkäaikaista psykologista ja fyysistä vahinkoa.

Kun tarkastellaan prostituution vahingollisuutta, prostituution myyjälle aiheuttama vahinko perustuu ei-haluttuun seksiin, jota seksistä maksetuksi tuleminen saattaa pahentaa. (Whisnant 2017, 3). Perusteita tälle käydään läpi seuraavissa luvuissa. Prostituution voidaan katsoa olevan vahingollista seuraavista syistä: (1) prostituutioon liittyy hyväksikäyttöä, joka ilmenee suostumukseen painostamalla tai suostuttelemalla, (2) siitä puuttuu vastavuoroinen halu, mikä ilmenee vastentahtoisena seksin harrastamisena ja teeskentelynä, (3) siihen liittyy fyysisiä vaaratilanteita ja siitä seuraa psykologisia ongelmia, (4) siihen sisältyy vihamielinen patriarkaalinen kulttuurimerkitys ja stigma sekä (5) maksamisella seksistä saatetaan kokea olevan oikeuttava vaikutus. On toki huomattava, ettei kaikki prostituutio välttämättä ole vahingollista näistä syistä johtuen, se voi olla myös vahingollista jollakin toisella tavalla, tai sitten se ei välttämättä ole vahingollista. Kuitenkin empiirinen näyttö tukee sitä oletusta, että yleisesti ottaen prostituutio on vahingollista monilla tavoilla ja monista syistä johtuen. Vahinko ilmenee prostituoiduilla monin eri tavoin: psykologisina ja fyysisinä sairauksina ja oireina, itsetunnon laskuna, päihdeongelmina, mahdollisuuksien vähenemisenä ja vaikeuksina muodostaa vakaita ihmissuhteita.

On kuitenkin huomattava, että jos jokin ammatti tuottaa sen tekijälle vahinkoa, ei ole selvää, että tämä suoraan tekisi ammatin harjoittamisesta tai ammatin tuottamien palveluiden ostamisesta itsessään moraalisesti arveluttavaa. Monet työt saattavat vahingoittaa sen tekijää esimerkiksi pitkittyneen stressin tai fyysisen vaaran uhan muodossa. Nämä työt saattavat kuitenkin olla esimerkiksi

yhteiskunnallisen turvan näkökulmasta perusteltuja, jolloin tällaisten palveluiden ostaminen ei välttämättä itsessään ole moraalisesti ongelmallista. On siis huomioitava, että jokin voi olla samaan aikaan sekä moraalisesti ongelmallista ja silti hyödyllistä tai jopa välttämätöntä. Prostituutiota ei kuitenkaan voida vastaavalla tavalla esittää välttämättömänä työnä, kuten esimerkiksi poliisin tai pelastajan työ voidaan. Lisäksi kuten Peter de Marneffe huomauttaa (2009, 16) on todettava, että sen lisäksi, että prostituutiolla on prostituoidulle usein negatiivisia seurauksia, siitä ei tyypillisesti seuraa mitään pitkäaikaista hyötyä. Prostituutiosta saatavat hyödyt ovat siis lyhytikäisiä ja siitä saatavat ikävät seuraukset ovat usein pysyviä. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan prostituution vahingollisuutta halun käsitteen avulla ja halun suhdetta suostumukseen sekä niitä tapoja, joilla prostituutio ja suostumuksellinen seksi voi olla vahingollista.

4.1. West ja ei-halutun seksin vahingollisuus

Robin West (1995) toteaa, että seksi voi olla joissakin tilanteissa näennäisesti suostumuksellista, mutta silti aiheuttaa vahinkoa seksiin suostuneelle. Joskus seksi voi olla toiselle osapuolelle ei-haluttua ja epänautinnollista, vaikkakin suostumuksellista. Tällaisia tilanteita voivat hänen mukaansa olla esimerkiksi sellaiset, joissa nainen suostuu seksiin pitääkseen kumppaninsa tyytyväisenä, saadakseen fyysistä tai taloudellista suojelua mieheltä, tai koska hän on oppinut, että seksi on jotakin, johon hänen täytyy suostua. Tällaisessa tilanteessa nainen siis vaihtaa seksiä johonkin jonka kokee olevan arvokkaampaa kuin mistä hän luopuu. Tämä ei kuitenkaan vielä tarkoita, etteikö tämä aiheuttaisi vahinkoa naiselle. (West 1995, 52.) West on siis huolissaan siitä, että suostumukseen liitetyt kriteerit moraalisesti sallitulle seksille eivät suojele naisia riittävästi.

Westin mukaan suostumuksen puute tunnusmerkistönä raiskaukselle tai seksuaaliselle väkivallalle on hyvä asia. Hän kuitenkin kritisoi suostumusta ehtona siitä näkökulmasta, että usein sen käytöstä käsitteenä saattaa valitettavasti seurata se, että se ikään kuin legitimoit kaikki sellaiset seksuaaliset teot, jotka ovat suostumuksellisia. Eli siis siitä, jos todetaan, että raiskaus on paha asia, koska se ei ole suostumuksellista, näyttäisi seuraavan virheellinen ajatuskulku, jonka mukaan suostumuksellinen seksi on hyvä asia, koska se on suostumuksellista. Kuitenkaan siitä, että raiskaus, varkaus tai orjuus ovat pahoja asioita, ei seuraa se, että niiden vastakohtat, seksi, omistus tai työ olisivat itsessään hyviä asioita. Siitä seuraa Westin mukaan vain se, että suostumuksellinen seksi, omaisuus tai työ eivät ole pahoja asioita vastaavalla tavalla kuin ei-suostumukselliset toimet ovat. Ne voivat silti varmasti olla pahoja jostakin toisesta syystä. Siispä tästä syystä on tärkeää tarkastella, että millä toisella perusteella suostumuksellinen seksi voi olla vahingollista tai jotakin pahaa. (West 1995, 52–55.)

West luettelee neljä tapaa, jolla tällainen suostumuksellinen mutta ei-haluttu seksi voi vahingoittaa yksilöä. Ensinnäkin se voi olla haitallista yksilön itseymmärrykselle⁴. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilön psykologinen yhteys oman nautintonsa, omien toiveidensa ja motivaation lähteidensä sekä tekojen välillä heikentyy. Se, että yksilö käsittää nautinnon ja tuskan lähteensä on oleellista itsensä ymmärtämiselle. Tällä West tarkoittanee sitä, että jos joku joutuu harrastamaan vuosikausia itselleen epänautinnollista ja ei-haluttua seksiä (joutuen vielä esittämään nauttivansa siitä), voi tämä vuosien aikana alkaa hitaasti vääristämään omaa ymmärrystä siitä, mikä todellisuudessa itselle on nautinnollista ja mikä ei. (West 1995, 52–55.)

Toiseksi, kun yksilö suostuu ei-haluttuun seksiin, saattaa tämä vahingoittaa hänen oman kehonsa hallitsemisen kokemusta⁵. Tällä West tarkoittaa sitä, että kun yksilö ”luovuttaa” oman kehonsa toisten käytettäväksi ei-toivottuun penetraatioon, tällöin oma keho määritellään toisille kuuluvaksi. Kolmanneksi, kun yksilö suostuu ei-haluttuun ja epänautinnolliseen seksiin sen vuoksi, että hän on riippuvainen kumppaninsa taloudellisesta tilanteesta tai kiintymyksestä, menettää kyseinen yksilö tunteen omasta itsemääräämisoikeudestaan. Omavaraisuus on oleellista sille, että voi tuntea itsensä itsenäiseksi. Neljänneksi yksilön itsekunnioitus kärsii, kun seksiä saattavat seurata ”hedonistiset valheet”. Näillä West tarkoittaa sitä, miten usein etenkin naiset joutuvat väittämään todellisuuden vastaisesti nauttineensa seksistä kohottaakseen kumppaninsa itsetuntoa. (West 1995, 52–55.)

Vaikka tällainen yksittäinen seksuaalinen teko ei aiheuttaisi merkittävää vahinkoa yksilölle, saattavat nämä ongelmat Westin mukaan kuitenkin kasaantua vuosien aikana (tai koko aikuisiän aikana) niin pahoiksi, ettei yksilö enää tunnista niiden aiheuttamaa vahinkoa, sillä ne ovat nimenomaan heikentäneet niitä ominaisuuksia (itseymmärrys, itsensä hallitsemisen kokemus, itsemääräämisoikeus ja itsekunnioitus), joiden avulla vahinko olisi mahdollista havaita. Se, että tällaista seksiä ei koeta välittömästi vahingollisena ei tarkoita, etteikö se olisi vahingollista. Toisin sanoen, vaikka naisen päätös harrastaa seksiä pohjautuu rationaaliseen laskelmointiin, tekemällä tällaisia laskelmia pitävät he yllä syvempää ja jollakin tasolla ei-havaittavissa olevaa vahinkoa, joka heikentää juuri niitä ominaisuuksia, jotka muodostavat kyvyn harjoittaa rationaalista ajattelua. Ainakaan tällaisista seksuaaliteoista saadut hetkelliset hyödyt eivät ylitä niiden aiheuttaman vahingon määrää pitkällä aikavälillä. (West 1995, 52–55.) Voidaanko ajatella, että tällainen vahingon kasaantuminen pätee myös prostituution kohdalla? Siitä saatava hyöty ei todennäköisesti ole (kuten Marneffekin ehdottaa)

---

⁴ Engl. self-assertion

⁵ Engl. self-possession

tarpeeksi suuri, jotta se voisi kumota sen aiheuttamat haitat prostituoidulle. Nagelin esittämä vastavuoroinen halu jää prostituutiossa puuttumaan, ja Westin mukaan juuri tämä halun puute aiheuttaa monenlaista kasautuvaa vahinkoa yksilölle.

Edellä esitetystä voidaan siis päätellä, että annettu suostumus seksuaalisiin tekoihin, ei vielä tarkoita, etteivätkö nämä teot aiheuttaisi vahinkoa. Voi tietysti olla hankala käytännössä osoittaa suoraa syy-seuraussuhdetta ei-halutun seksin ja vahingon kesken, etenkin jos vahinko ilmenee vasta vuosien tai vuosikymmenten kuluttua (esimerkiksi erinäisinä psykologisina tai fyysisinä ongelmina). Tämä ei luonnollisesti kuitenkaan tarkoita, etteikö se mitä West väittää pitäisi paikkansa. Tällainen seksi saattaa olla hyvinkin traumatisoivaa, ja tällaiset traumat yleensä alkavat näkyä vasta vuosien kuluttua kasaannuttuaan tarpeeksi. Tuskin on sattumaa, että juuri prostituoidut kärsivät suurissa määrin erinäisistä päihde- ja mielenterveysongelmista. Siispä, jos Westin näkemys hyväksytään, myös suostumuksellinen seksi voi olla vahingollista. Tämä näkemys muistuttaa rakenteeltaan hieman luvussa 2.2. esiteltyä viettelevää tarjousta, jossa suostutaan seksuaaliseen aktiin lyhyen aikavälin hyötyjen toivossa. Tällöin siis hyödyt näyttäytyvät niin merkittävinä (kuten ongelmien välttäminen kumppanin kanssa tai suojelun saaminen), että haittoja voi olla aluksi vaikea havaita. Seuraavassa alaluvussa syvennytään siihen, että mitä haluamisella voidaan tarkoittaa ja miten se eroaa suostumisesta, sekä tarkastellaan syitä sille, miksi prostituutio on vahingollista.

4.2. Whisnantin näkemys – halun ja suostumuksen ero

Rebecca Whisnant (2017) on samaa mieltä Westin kanssa siinä, että prostituution etiikkaa tarkastellessa on erotettava toisistaan suostuminen ja haluaminen. Whisnant erottelee haluamisen ja suostumisen erot esittämällä analogian filosofian kurssista, jonka yksi oppilas suorittaa, koska hän on intohimoisesti kiinnostunut aiheesta ja toinen opiskelija suorittaa, koska se on pakollinen suoritus ja ainut keino valmistua. On siis olemassa yleisiä ja yksinkertaisia syitä suostua johonkin, jota ei välttämättä haluaisi tehdä. Prostituutiossa suurin osa seksuaalisista akteista on jotakin sellaista, jota prostituoitu ei haluaisi tehdä. Hän ei siis suorita niitä halusta, vaan jonkun toisen tavoitteen takia, johon seksuaaliset aktit toimivat välttämättöminä keinoina päästä. Whisnant myös huomauttaa, että aina tällainen tavoite ei ole raha, vaan joskus se voi olla huumeet, suojelu tai rakkaus. (Whisnant 2017, 2–4.)

Whisnant kuitenkin korostaa, että kaikki sellainen seksi, joka ei ole vastavuoroisesti haluttua, ei silti välttämättä ole moraalisesti ongelmallista. Joskus parisuhteessa kumppani saattaa esimerkiksi

miellyttämisen halusta suostua johonkin seksuaaliseen tekoon, vaikka ei sitä varsinaisesti haluaisi. (Whisnant 2017, 5.) Siinä missä West on huolissaan nimenomaan parisuhteessa tapahtuvasta ei-halutusta seksistä, Whisnant väittää, että parisuhteessa on muita vahingolta suojaavia tekijöitä, kuten keskinäinen kunnioitus ja rakkaus. Kuitenkin prostituution tapauksessa, on kyse jatkuvasta ja toistuvasta ei-halutusta seksistä, josta puuttuu suhteisiin liittyvä vastavuoroisuus, ja mikä kaiken lisäksi tapahtuu kaupallisessa yhteydessä. (Whisnant 2017, 5.)

Voidaan vielä kysyä, että miten prostituutioon liittyvä ei-haluttu mutta suostumuksellinen seksi eroaa vahingollisuudessa muista ei-halutuista mutta suostumuksellisista akteista? Kuitenkin yleisesti ajatellaan, että suostumus riittää siihen, että jokin teko on moraalisesti hyväksyttävä. Monet työt, kuten siistijän tai tarjoilijan työt ovat sellaisia, joita niiden tekijä ei välttämättä varsinaisesti haluaisi tehdä, mutta joutuu tekemään, jotta saa rahaa elämiseen tai jotakin muuta vastaavaa hyödykettä. Esimerkiksi aiemmin mainittu filosofian opiskelija ei haluaisi suorittaa jotakin kurssia, mutta suostuu suorittamaan sen saadakseen siitä merkinnän tutkintoonsa. Oppilaitoksen on kuitenkin moraalisesti oikeutettua vaatia suoritusta kyseisestä kurssista, eikä kurssin suorittaminen (ainakaan merkittävästi) vahingoita opiskelijaa. (Whisnant 2017, 10.)

Miten siis seksin myyjän haluttomuus aktiin eroaa tarjoilijan haluttomuudesta kantaa kahvia pöytään asiakkaille tai siistijän haluttomuudesta lakaista lattioita? Whisnant tarkentaa, että seksi ei välttämättä ole ainut toimi, johon suostumuksen ei tulisi riittää. Kenties ihmisten ei pitäisi joutua kantamaan kahvia pöytään asiakkaille tai siivoamaan, jos he eivät aidosti halua. Näin ollen seksi ei välttämättä kuulu yksinään mihinkään erilliseen luokkaan, mutta tällainen luokka on joka tapauksessa olemassa. Kuitenkin prostituutio eroaa monilla tavoilla muusta asiakaspalvelutyöstä: ensinnäkin se on intiimimpää, läpitunkevampaa, ja siinä (usein) työnnyttään jonkun toisen kehoon. Toiseksi seksissä lähestytään ihmisen persoonallisuutta ja hänen itsemäärittelyään syvemmillä tasolla kuin muissa akteissa. Kolmanneksi siihen liittyy merkittävä riski jälkiseurauksista. Toki useimmat ihmiset ovat täysin tietoisia näistä riskeistä ja seksiin liittyvästä intiimiydestä suostuessaan aktiin, joten nämä seikat eivät vielä itsessään osoita sitä, miten seksi eroaa muista akteista. Ei siis vielä ole selvää, mikä prostituutioon liittyvässä seksissä varsinaisesti olisi se syy, miksi juuri sen täytyy olla vastavuoroisesti haluttua, eikä pelkkä suostumus riitä, toisin kuin monissa muissa asioissa. Whisnant kuitenkin perustelee tätä eroa länsimaisella seksiin liitettyllä kulttuurimerkityksellä. (Whisnant 2017, 10–11.)

4.3. Patriarkaalinen kulttuurimerkitys ja kaupallisuus

Whisnantin mukaan länsimaisessa kulttuurissa seksiä ja sukupuolta tulkitaan patriarkaalisesta näkökulmasta. Patriarkaalisessa kulttuuriympäristössä seksi mielletään usein sellaiseksi, että siinä on osapuolena miespuolinen tai maskuliininen tekijä, joka ilmaisee valta-asemaa, omistajuutta ja/tai aggressiota jotakin naispuolista tai feminiiniä kohtaan. Feminiini osapuoli mielletään seksin alistuvaksi osapuoleksi eli hän on se, jolle tehdään jotakin. Lisäksi esimerkiksi useat kumppanit ajatellaan miehille aseman nostattajina, kun taas naisilla useat kumppanit merkitsevät hänen arvonsa ja asemansa alenemista. Tällaisessa yhteiskunnassa on siis vallalla ajattelutapa, jonka mukaan mies saa seksistä jotain, minkä seurauksena hänen asemansa nousee ja nainen menettää jotain, jolloin hänen asemansa laskee. Seksille on toki olemassa muitakin merkityksiä, mutta tämä on Whisnantin mukaan yleinen, näkyvä ja jaettu tapa mieltää seksi nykyisessä länsimaalaisessa kulttuuriympäristössä. Etenkin prostituutiossa on hänen mukaansa vallalla tällainen käsitys seksin merkityksestä. (Whisnant 2017, 12–13.)

Vastavuoroinen halu on Whisnantin mukaan minimivaatimus sille, että tällainen vihamielinen ja naisia alentava seksin merkitys saadaan purettua. Koska seksuaalinen kanssakäyminen asettaa toisen ihmisarvon ja aseman vaaraan, on minimivaatimus tilanteen turvallisuudelle se, että on varmistettu, että kaikki aktin osapuolet jakavat yhteisen halun osallistua aktiin. Kahvin tarjoileminen tai kurssille osallistuminen ei (välttämättä) tarvitse vastaavaa halua, koska nämä toimet eivät sisällä vastaavia sisäänrakennettuja patriarkaalisia merkityksiä. Vaikka ei suoraan jaettaisi uskomusta siitä, että seksiin tulee sisältyä rakkautta, jotta se olisi moraalisesti oikein, voi olla, että tällaiseen uskomukseen sisältyy ajatus siitä, että vain osapuolten välinen rakkaus voi turvata osapuolia siltä vihamieliseltä ja naisia alentavalta merkitykseltä, joka seksiin usein mielletään sisältyväksi. (Whisnant 2017, 13.)

Whisnant siis vaikuttaisi osittain nojaavan syvän merkityksen seksuaalieettiseen näkemykseen. Tämä käsitys rakkaudesta ikään kuin turvaavana elementtinä voisi selittää sen, että miksi monien intuitio osoittaa siihen suuntaan, että ei ole moraalisesti kovinkaan ongelmallista, jos parisuhteessa joskus syntyy sellaisia tilanteita, joissa toinen osapuoli suostuu seksuaaliseen aktiin toisen kanssa (esimerkiksi kumppanin miellyttämisen halusta), vaikka ei välttämättä haluaisi. Tällöin siis itse (rakastava, kunnioittava ja turvallinen) parisuhde suojaa seksin vihamieliseltä kulttuuriselta merkitykseltä, jolloin ei-haluttu seksi ei ole niin vahingoittavaa toisen hyvinvoinnille kuin ilman tällaista suhdetta tapahtuva seksi. Toisaalta tällöin kumppani, joka ei varsinaisesti halunnut seksiä, voi saada kuitenkin jotain muuta hyötyä seksistä, kuten emotionaalista nautintoa kumppaninsa

tydyttämisestä. Edellä mainituista syistä seksi eroaa toimintana Whisnantin mukaan merkittävästi esimerkiksi kahvin tarjoilusta ja siivoamisesta, ja tästä syystä seksin tulisi olla vastavuoroisesti haluttua (ainakin parisuhteen ulkopuolella) pelkän yhteisen suostumuksellisuuden sijaan. (Whisnant 2017, 13.)

Prostituutioon liittyvä seksi eroaa kuitenkin muusta seksistä vastavuoroisen halun puuttumisen lisäksi myös siinä, että osapuolten välillä vaihdetaan rahaa. Tämä taloudellinen aspekti tekee Whisnantin mukaan prostituutiosta erityisen vahingollista kahdella tavalla. Ensinnäkin kaupallisesta seksistä tyypillisesti jää puuttumaan ei-kaupalliseen seksiin liittyvä suhde osapuolten välillä, jossa oletuksena usein on, että ollaan kiinnostuneita kumppanien haluista ja tunteista. Ostaja siis ostaa itsensä vapaaksi kaikista siitä mikä toimii, kuten edellä mainittiin, suojaavana mekanismina parisuhteissa: rakkaudesta, kunnioituksesta ja molemminpuolisesta kiintymyksestä. Hän ostaa itsensä vapaaksi parisuhteen normeista ja odotuksista, jotka yleensä liittyvät intiimeihin tilanteisiin. Hän ostaa seksuaalisen kokemuksen, jossa hänen ei tarvitse huomioida toisen henkilön tarpeita, haluja tai heikkouksia, ja jossa vain hänen haluillaan on merkitystä. Ostajia ei siis hillitse mitkään tavanomaiset sosiaaliset odotukset vastavuoroisuudesta tai kunnioituksesta, eikä heidän tarvitse huolehtia myyjän tunteista. (Whisnant 2017, 11–14.)

Toisin sanoen kaupallisessa yhteydessä myyjän ja ostajan välillä vaihdettu rahamaksu kompensoi seksuaaliset ja emotionaaliset puutteet. Toiseksi rahaa käytetään ikään kuin vaijentamaan myyjä kaikista niistä ikävistä teoista, joita häneen kohdistettiin ostajan toimesta. Raha toimii siis korvauksena kaikista siitä mitä ostaja teki myyjälle. Tällainen kaupallinen yhteys siis Whisnantin mukaan pahentaa ei-halutun seksin vahingollisuutta, koska siitä puuttuu edellä mainitut suojaimekanismit. Lisäksi se selittää sitä, miksi prostituoituihin kohdistuu erityisen paljon väkivaltaa ja aggressiota. Prostituutio pahentaa ja korostaa seksin vihamielisimpiä ja esineellistävimpiä kulttuurimerkityksiä ja siten se lisää ei-halutun seksin vahingollisuutta. (Whisnant 2017, 11–14.)

Whisnantin mukaan tämä selittää sitä, miksi monia radikaalifeministejä houkuttaa poistaa raja pakotetun ja suostumuksellisen prostituution välillä. Kummankinlainen prostituutio on pitkälti ei-haluttua seksiä, jotka kummatkin aiheuttavat prostituoidulle vastaavaa vahinkoa kuin raiskatuksi tuleminen. (Whisnant 2017, 15.) On siis ymmärrettävästi houkuteltavaa todeta, että ero näiden kahden prostituution muodon välillä ei ole kovin merkittävä. Voidaan kuitenkin kysyä, onko prostituutiossa tapahtuvia seksuaalisia toimia kuitenkaan millään tapaa perusteltua rinnastaa raiskaukseen? Toisin sanoen voidaanko esittää, ettei suostumus olisi lopulta tärkein kriteeri moraalisesti sallitulle seksille,

vaan että halu voisi olla jopa yhtä merkittävä? Whisnant osoittaa Bishopin ja Robinsonin (1998) teoksen pohjalta, että prostituoidut naiset raportoivat usein, että kestääkseen prostituution pitää heidän dissosioida eli irrottaa itsensä psykologisesti ja emotionaalisesti seksin myyntitilanteessa tapahtuvista kokemuksista, esimerkiksi turruttamalla itseään, sulkeutumalla tai ”irtaantumalla kehostaan”. Tästä voidaan Whisnantin mukaan päätellä, että prostituutioon liittyvä seksi on vahvasti ei-haluttua, koska yleisesti ajatellaan, että dissosiaatiota tapahtuu silloin, kun joku ei halua jotakin sellaista tapahtuvan itselleen kuin mitä sillä hetkellä tapahtuu, ja dissosiaatio on psykologinen keino paeta tällaista sietämätöntä todellisuutta. Tällaiset selviytymismekanismit taas ovat samankaltaisia kuin raiskausten uhreilla. (Whisnant 2017, 5.)

Whisnantin näkemyksiä voidaan kuitenkin kritisoida liberaalifeministisestä näkökulmasta. Edelleen on totta, että on lukuisia prostituoituja, jotka kokevat työnsä mielekkääksi, ja Whisnant tuntuu sivuuttavan heidän kokemuksensa. Voidaan väittää, että Whisnantin näkemys kohtelee aikuisia ihmisiä holhoavasti. Luvussa seitsemän käsitellään lisää prostituution juridiseen säätelyyn kohdistuva liberalistista kritiikkiä. Seuraavassa luvussa käsitellään Ole Martin Moenin väitteitä, joilla hän pyrkii kumoamaan argumentit prostituution vahingollisuudesta.

5. Moenin argumentit prostituution vahingollisuutta vastaan

Ole Martin Moen on pyrkinyt artikkelissaan ”Is prostitution harmful?” (2014) kumoamaan yleiset näkökulmat siitä, että prostituutio olisi vahingollista. Moen viittaa vahingolla tässä karkeasti johonkin sellaiseen, joka on vahingollista hyvinvoinnille. Moen nojautuu heikon merkityksen seksuaalikäsitykseen (ks. luku kolme), jonka mukaan seksuaalisten kohtaamisten ei tarvitse olla emotionaalisia tai syvän henkilökohtaisia ollakseen moraalisesti sallittuja, eikä niiden tarvitse pohjautua lisääntymistarkoitukseen tai sisältää pitkäaikaisia sitoumuksia. Se on vastakkainen näkemys sille, että seksi olisi erityistä tai merkityksellistä, jolloin siihen kuuluisi aina jonkinlainen emotionaalinen sitoutuminen. Moenin mukaan sellainen seksi, josta maksetaan rahalla, ei siis ole vahingollista heikon merkityksen valossa. Toisin sanoen maksullinen seksi rinnastetaan kaikenlaiseen muuhun satunnaiseen ja merkityksettömään seksiin. Hän kuitenkin myöntää, että jos toisaalta voidaan todeta, että heikon merkityksen seksi voi olla vahingollista, niin tällöin voi myös prostituutio olla. (Moen 2014, 73.) Kuten luvussa kolme kuitenkin todettiin, tämä seksuaalikäsitysten

jako niin, että joko kaikki on sallittua tai juuri mikään ei ole sallittua on turhan rajallinen, keinotekoinen ja kaksijakoinen, joten jo tämä näkemys ansaitsisi oman kriittisen katsauksensa.

Kenties voidaan osoittaa, että vaikka seksuaalieettiseksi näkemykseksi valittaisiin heikon merkityksen näkemys, ja todettaisiin että tällainen seksi voi olla sinällään ei-vahingollista, ei tämä väistämättä tarkoita, etteikö prostituutio kuitenkin voisi olla vahingollista. Kuten luvussa 4.1. tuli ilmi, Westin mukaan seksi voi olla joko vahingollista tai ei riippuen siitä, haluaako yksilö todella harrastaa seksiä toisen kanssa ja riippuen seksin nautinnollisuudesta kaikille osapuolille, ei siis varsinaisesti siitä, sisältääkö se syvempää kiintymyssuhdetta vai ei. Näin ollen Westin mukaan ei ole olennaista, tulkitaanko seksi syvemmän merkityksen vai heikomman merkityksen näkemyksen kautta. Se voi olla tai olematta vahingollista muilla perusteilla. (West 1995, 52–55.)

5.1. Taloudellisesti epätasainen valtasuhde

Moenin mukaan (toisin kuin luvussa kaksi esitettiin) ei voida osoittaa, että taloudellisesti epätasainen valtasuhde johtaisi siihen, että prostituutio olisi vahingollista seksin myyjälle. Luvussa kaksi tarkasteltiin sitä, että voiko vähävaraiselle maksaminen heikentää vähävaraisen suostumuksen moraalista painoarvoa. Voidaan väittää, että ostajalla on valtasuhde myyjään siinä mielessä, että ostajalla on rahaa, jota myyjä tarvitsee, ja myyjä joutuu luopumaan jostakin omastaan saadakseen ostajan rahat itselleen. Moenin mukaan tämä on kuitenkin heikko argumentti siinä mielessä, että myyjä ei aina ole heikommassa asemassa suhteessa ostajaan, ja tästä hän nostaa esimerkkeinä huumeidiilerin tai kaupan omistajan. Tällaisissa myyntitilanteissa valta on pikemmin myyjällä kuin ostajalla. Joten ei siis voida Moenin mukaan väittää, että myyntitilanteissa kyse olisi väistämättä myyjän alistamisesta. Siispä ei voida myöskään välttämättä väittää, että prostituutiossa esiintyisi taloudellista alistamista. Voidaan toki olettaa, että seksin ostaja olisi varakas ja seksin myyjä varaton, jolloin tästä seuraa se, että ostajalla olisi yliote myyjään verrattuna. Tämä ei kuitenkaan aiheuta Moenin mukaan erityistä ongelmaa, sillä ihmiset tekevät päivittäin taloudellisesti epätasapainoisia kauppvoja, eikä tästä näyttäisi aiheutuvan vahinkoa ihmisille. Hän esittelee esimerkkinä sen, miten isosta hampurilaisyhtiöstä hänen tekemänsä hampurilaisostokset tai varakkaan lentoyhtiön kanssa tehdyt kaupat eivät vahingoita häntä. (Moen 2014, 77.) Näillä esimerkeillä hän tosin tulee rinnastaneeksi itsensä ostajan, ei myyjän, asemaan.

Voidaan kuitenkin väittää, että Moenin kuvaamat tilanteet todellakin voivat olla vahingollisia ostajalle. Ostaja ei ole siinä asemassa, että voisi esimerkiksi neuvotella kauppahinnasta. Lisäksi Moen

vetoaa esimerkeissään nimenomaan heikommassa asemassa olevaan ostajaan ja ikään kuin tulee esittäneeksi, että myös seksin ostaja voi olla heikommassa asemassa kuin myyjä. Kuitenkin prostituution tapauksessa huoli on nimenomaan siinä, että myyjä on heikommassa asemassa ja joutuu siksi myymään jotain syvästi henkilökohtaistaan selviytyäkseen taloudellisesti (jos oletetaan, että heikon merkityksen näkemykseen voi sisältyä tällainen ajatus seksistä henkilökohtaisena).

Parempi vertaus voisi olla tilanne, jossa ostaja haluaa ostaa myyjältä jotakin kallisarvoista ja henkilökohtaista, kuten hänen perintökorunsa, eikä myyjällä ole esimerkiksi erääntyneiden lääkelaskujen vuoksi mitään muuta vaihtoehtoa kuin myydä koru. Tällaisessa tilanteessa myyjä ei ole myöskään kovin hyvässä neuvotteluasemassa. Tällainen ostajan käytös (etenkin jos hän maksaa alihintaa korusta) voidaan tulkita tietynlaiseksi toisen henkilön heikon aseman hyväksikäytöksi. Moen voisi toki esittää vasta-argumenttina väitteen, ettei seksissä ole mitään henkilökohtaista, eikä eroa toimena hampurilaisen myymisestä, mutta tämä on jollakin tasolla intuition vastainen ajatus. Suurin osa ihmisistä esimerkiksi ajattelee, että on eri asia myykö oma kumppani hampurilaisia vai seksiä. Tällöin tietysti voidaan väittää, että tällainen kumppani tulkitsee seksiä syvemmän merkityksen näkemyksestä käsin, eikä ajattele seksiä heikon merkityksen mukaisesti. Olisi kuitenkin virheellistä esittää, että jos ei hyväksy syvän merkityksen käsitystä, olisi hyväksyttävä heikon merkityksen näkemys, jolloin kumppanin seksuaalisella käytöksellä ei olisi mitään merkitystä.

Moen ottaa esille myös tilanteen, jossa prostituoitu on äärimmäisen köyhä ja joutuu siksi tekemään rahaa vastaan seksuaalisia tekoja, joita ei muutoin tekisi. Tämä on kuitenkin Moenin mukaan argumentti lähinnä äärimmäisen köyhyyden vahingoittavuuden puolesta, eikä sinällään seksin myymisen tai ostamisen vahingollisuudesta. (Moen 2014, 77.) Ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan mitenkään itsestään selvää, että näitä kahta asiaa voidaan erottaa toisistaan. On totta, että esimerkiksi naiset joutuvat keskimääräistä useammin tekemään matalapalkka-alojen töitä, ja tämä kertoo ennen kaikkea seksimin vahingoittavuuden puolesta, mutta voidaan silti todeta, että ne tahot, jotka hyödyntävät tilannetta ja hyötyvät naisten tekemästä miehiä edullisemmasta työvoimasta toimivat väärin ja seksistisesti.

Vaikka siis todettaisiin itse köyhyyden olevan ongelma, on myös todettava, että sellaiset henkilöt, jotka hyödyntävät toisten köyhyyttä omien seksuaalisten tarpeidensa tyydyttämiseen, kuten köyhien prostituoitujen tapauksessa, toimivat väärin. Vastaavasti lapsityövoiman käyttäminen on ongelma, ja monet ajattelevat, että sellaiset henkilöt, jotka tietoisesti ostavat lapsityövoimalla tuotettua tavaraa sen edullisemman hinnan vuoksi, toimivat jollakin tasolla väärin hyödyntäessään toisten köyhyyttä

ja heikompaa asemaa. Siispä se, että hyväksikäytön taustalla on köyhyyttä ei tarkoita, etteikö nimenomaan köyhän ihmisen varattomuuden hyväksikäyttäminen olisi ongelmallista. Kyllä, köyhyys on ongelma, mutta niin on myös sitä seuraava hyväksikäyttö, jota ostaja saattaa usein (itse kenties ymmärtämättään) harjoittaa, kuten luvussa 2.2. esitettiin. On siis totta, että köyhyys on vahingollista myyjälle, koska köyhyys on se tekijä, joka on ajanut hänet tilanteeseen, jossa muut voivat hyödyntää hänen köyhyyttään ja siten aiheuttaa hänelle lisää fyysistä ja psykologista vahinkoa seksuaalisen hyväksikäytön muodossa.

Moen jopa väittää, että seksin myyjällä voi olla todellisuudessa valtaa seksin ostajaan. Myyjä tarjoaa jotakin johon ostaja pääsee mukaan ainoastaan maksamalla. Ostaja ei siis pääse mukaan hauskanpitoon, jos hän ei kykene maksamaan, ja toisaalta seksin jälkeen prostituoidulle jää rahaa, kun taas asiakkaalle ei jää mitään. (Moen 2014, 78.) Moenin käsityksen mukaan tuolloin valta tilanteessa on siis myyjällä. Moen tulee sivuttaneeksi sen tosiasian, että globaalisti suurin osa prostituoiduista on heikossa tai erittäin heikossa asemassa. Whisnantia mukailien voitaisiin todeta, että tällainen katsantokanta on naivistinen näkemys siitä, millaista todellisuus ja olosuhteet ovat suurimmalle osalle prostituoiduista (Whisnant 2017, 17). Suurin osa prostituoiduista kärsii mielenterveysongelmista, ja lähes kaikki prostituoidut haluaisivat pois alalta. Lisäksi Moenin näkemys hyötysuhteesta vaikuttaa hieman vajavaiselta ja omituiselta. Tuskin moni, joka menee esimerkiksi elokuvaan väittää, että elokuvan jälkeen hän on asiakkaana menettänyt jotakin enemmän kuin mitä elokuvateatterin omistaja on saanut. Moen tulee myös esittäneeksi, että prostituoidun keho on jotakin hauskanpitoon ja seksiaktiiviteettien harjoittamiseen varattua, johon myyjä myy pääsylippuja, vaikka voisi hyvin tarjota pääsyn hänen kehoonsa ilmaiseksikin, ja tulee tällä tavoin itse välineellistäneeksi myyjää.

Jos taas palataan esimerkkiin perintökorusta, on vaikea nähdä, miten myyjä ei todellisuudessa menettäisi jotain, vaikka saakin rahaa tilalle. Karkeasti ja yksinkertaistettuna voidaan olettaa, että seksin myyjälle jää kenties epämieluisat mielikuvat ja mahdollisesti trauma, ostajalla jää luultavasti paljon mieluisammat muistot tilanteesta ja rahan on tarkoitus kompensoida tätä. Lisäksi nimenomaan se, että myyjä ei suostu harrastamaan seksiä asiakkaan kanssa, jos asiakas ei maksa, vaikuttaisi viittaavan siihen, että suostumus seksiin on tällöin jollakin tavalla painostettu ja vastentahtoinen (vaikka se ei olisikaan suoraan pakottava). Perintökorun tapauksessa myyjä ei haluaisi myydä rakasta koruaan, eikä varmasti suostuisi, jos ei olisi pakko. Pakotettuna tai painostettuna taas suostumus ei ole joko moraalisesti pätevä tai sen moraalinen painoarvo on heikentynyt (etenkin jos sillä pyritään täyttämään Mappesin mukaisesti aitoa tarvetta), jolloin kyse on jonkinlaisesta hyväksikäytöstä.

Moenin mukaan prostituution ei voida väittää kuitenkaan aiheuttavan vahinkoa sen vuoksi, että se sisältäisi taloudellista hyväksikäyttöä. Tämän hän perustelee prostituoitujen keskimääräisesti muita naisvaltaisia matalapalkka-aloja korkeammalla tulotasolla. Hän vetoaa myös tutkimuksiin, joiden mukaan suurin osa prostituoiduista saa pitää omat tulonsa eikä joudu jakamaan niitä parittajan kanssa. (Moen 2014, 76.) Jos siis jatketaan Moenin ajatuskulkua köyhyydestä myös hyväksikäytön kohdalla, voidaan myös todeta, että vaikka suurin osa prostituutiosta sisältäisikin hyväksikäyttöä, ongelma olisi itse hyväksikäyttö, eikä prostituutio sinänsä. Tässä kuitenkin saatetaan sortua jonkinlaiseen ajatusvirheeseen. Vastaavasti voidaan väittää, että eläinten syöminen ei ole ongelmallista, vaikkakin eläimiin kohdistuva väkivalta on. Todellisuudessa, jos näitä kahta ongelmaa ei voida erottaa toisistaan, on myös eläinten syömistä kohdeltava moraalisesti ongelmallisena. Vastaavasti, jos on suuri riski, että seksiä ostaessaan osallistuu myyjän hyväksikäyttöön, on tätäkin ajateltava moraalisesti ongelmallisena.

Moenin mukaan (2014, 76) hyväksikäyttöä esiintyy suurimmassa osassa sellaisia ammatteja, joihin liittyy äärimmäistä köyhyyttä. Tästä ei voida Moenin mukaan kuitenkaan päätellä, että kyseiset ammatit olisivat itsessään vahingollisia. Tämä tarkoittaa lähinnä siis sitä, että seksin myyntiä voidaan harjoittaa vahingollisella tavalla, eikä sitä, että itse seksin myyminen olisi vahingollista. Tällainen katsontakanta vaikuttaisi kuitenkin irrottavan seuraukset teoista ja trivialisoivan todellisia ongelmia. Se, että voidaan todeta, että seksin myynti ei ole aina ja kaikkialla väistämättä vahingollista, vaan että se on vahingollista ”vain” suurimmassa osassa tapauksista, ei se poista sitä todellisuutta, että useimmiten se on siis vahingollista. On ongelmallista pyrkiä erottamaan seuraukset täysin itse teosta etenkin, jos ne korreloivat vahvasti keskenään.

Voidaan pohtia, että olisiko moraalisesti väärin pitää esimerkiksi nyrkkeilykisoja, jos tiedettäisiin että kisoihin osallistuisi lähinnä sellaisia ihmisiä, jotka köyhyytensä vuoksi ovat pakotettuja osallistumaan voittorahojen toivossa. Nyrkkeilyotteluista taas seuraisi traumatisoitumista ja erinäisiä mielenterveyden ongelmia sekä vammautumisia ja kuolemantapauksia. Kisojen vetäjä (joka tienaa rutkasti kisoilla) voisi todeta, että nyrkkeilyssä itsessään ei ole mitään vahingollista. Toki siitä voi seurata jotakin vahingollista, mutta nämä seuraukset koskettavat vain noin 67 %:ia kisaan osallistuneista. Vaikka suurin osa kisoihin osallistuneista on vähävaraisia, tekee tämä (kuten Moen väittää) lähinnä vähävaraisuudesta ongelmallista, ei itse nyrkkeilyotteluista. Voitaisiin kuitenkin väittää, että tämänkaltaisten kisojen järjestämisessä tai tällaisten otteluiden lippujen ostamisessa on jotakin moraalisesti ongelmallista, koska ne ovat vahingollisia itse ottelijoille, vaikka katsojat

saisivatkin suuresti nautintoa näiden kisojen seuraamisesta ja vaikka nyrkkeilijät osallistuisivat näennäisen vapaaehtoisesti. Seuraavassa alaluvussa käsitellään sitä, että voidaanko prostituution vahingollisuutta perustella sen vaaroilla ja että voitaisiinko näitä vaaroja lieventää purkamalla prostituutioon liitettyä stigmaa.

5.2. Prostituution vaarat ja stigma

Tilastojen mukaan prostituoidut kohtaavat valtavasti väkivaltaa työssään, joutuvat usein raiskatuiksi ja kärsivät mielenterveysongelmista, kuten traumaperäisestä stressihäiriöstä (Farley ym. 1998). Lisäksi on tutkittu, että sellaisissa maissa, joissa prostituutio laillistetaan, myös ihmiskaupan määrä kasvaa (Cho ym. 2013, 76). Prostituution laillistaminen ei siis vaikuta hillitsevän ihmiskauppaa, vaan se nimenomaan vaikuttaisi lisäävän sitä. Tuskin on myöskään sattumaa, että suurin osa prostituoiduista on kokenut lapsuudessaan hyväksikäyttöä ja usein aloittanut prostituution jo lapsena (Farley ym. 1998).

Prostituoidut kokevat suhteellisen usein työssään väkivaltilanteita ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Moenin mukaan prostituutiota ei voida kuitenkaan pitää vahingollisena sen vuoksi, että se on vaarallista. Hän myöntää, että prostituoidut tosiaan joutuvat usein väkivallan ja raiskausten uhreiksi. Hän kuitenkin ajattelee, että väkivalta johtuu pitkälti prostituutioon liitetystä stigmasta. Perusteeksi tälle väitteelle hän nostaa esille homoseksuaalisuuden, joka vielä muutamia vuosikymmeniä sitten oli erittäin stigmatisoitua. Tällöin homoseksuaaleihin kohdistui valtavasti väkivaltaa. Toisin sanoen, koska homoseksuaalisuudessa itsessään ei ole mitään vahingollista, voidaan ajatella, että vastaavasti, vaikka prostituoidut kokevat väkivaltaa, ei prostituutiosta itsessään ole mitään vahingollista. Ongelma sen sijaan piilee lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa suhtautumisessa prostituoituihin. (Moen 2014, 75.)

On totta, että yhteiskunnallinen stigmatisointi aiheuttaa itsessään vahinkoa prostituoiduille. Esimerkiksi sellaisissa maissa, joissa prostituutio on laitonta, on prostituoiduilla korkeampi kynnys tehdä rikosilmoituksia heihin kohdistuneesta väkivallasta. Tässäkin ongelmana on siis itse väkivalta, ei prostituutio sinänsä, eikä Moenin mukaan voida suoraan osoittaa, että seksin ostamisessa tai myymisessä olisi itsessään mitään vahingollista. Asioiden välinen korrelaatio ei ole hänen mukaansa edelleenkään riittävä perusta jonkin asian vahingollisuudelle. (Moen 2014, 75.) On olemassa toki tilanteita, joissa jonkin teon vaaralliset seuraukset eivät tee itse tekoa vahingolliseksi, jos nämä seuraukset ovat epätodennäköisiä. Prostituutiota seuraavien ongelmien tilastoja tarkastellessa

voidaan kuitenkin todeta, että vahingolliset seuraukset prostituoituna toimimisesta ovat todella yleisiä. Lisäksi homoseksuaalisuuden vertaaminen prostituutioon vaikuttaa hieman epätasaisesti. Vuosikymmenten takaista homoseksuaalisuutta ja nykypäivän prostituoituja yhdistää siis heihin kohdistuva väkivalta. Prostituoitukseksi ryhtyminen ei kuitenkaan ole seksuaalinen suuntaus, eivätkä ammatinvalinta ja seksuaalinen suuntautuminen rinnastu toisiinsa. Homouteen on liittynyt vahvasti syrjintää, se on luokiteltu sairaudeksi ja se on ollut ja on vieläkin monissa maissa laitonta. Koska seksuaalinen suuntaus on vahvasti identiteettiin liittyvä ominaisuus, tekee se syrjinnän erityisen loukkaavaksi, joten voidaan väittää, että näiden asioiden rinnastaminen on jo itsessään ongelmallista.

Moen saattaa olla oikeassa siinä, että jonkun asian korreloiminen, eli tässä tilanteessa vaaran korreloiminen prostituution kanssa, ei vielä välttämättä tee itse seksin myymisestä ja ostamisesta moraalisesti arveluttavaa kuten ei homoseksuaalisuudestakaan luonnollisesti. Vahingollista se kuitenkin saattaa seksin myymisestä (ja miksi ei homoseksuaalisuudestakin) tehdä, jos vahingollisuus voidaan määritellä sellaisena, että joutuu usein ja säännöllisesti (nimenomaan kyseisen teon seurauksena) vaarallisiin tilanteisiin. Voidaankin pohtia, onko mahdollista erottaa väkivallan uhriksi joutumista ammatista, jos se liittyy sen harjoittamiseen kiinteästi. Jos suurin osa lapsityövoimana käytetyistä lapsista kokee tekemänsä työn vuoksi syvää psykologista ahdistusta, on varmasti suurin osa samaa mieltä siitä, että ahdistus ei johdu heihin asetetusta stigmasta, vaan itse työstä ja siten kyseisen työn tekeminen on heille vahingollista. Miksi tällainen korrelaatio olisi merkittävämpää lapsityövoiman kuin prostituution tapauksessa?

Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka suurin osa hengenvaarallisista ammateista on miesvaltaisilla aloilla, on prostituutio yksi maailman vaarallisimmista ammateista. Yhdysvalloissa on listattu yhdeksi vaarallisimmaksi ammatiksi metsurina toimiminen, jossa kuolemaan johtavia työtapaturmia vuonna 2023 tapahtui 98,9 jokaista 100 000 kohden⁶. Kuitenkin prostituoituilla kuolleisuus on eräällä tutkimusajankohdalla ollut jopa 459 kuollutta jokaista 100 000 prostituoitua kohden⁷ (Potterat ym. 2004). Whisnant esittää, että väkivallan uhka ja pelko tuottavat jo itsessään vahinkoa prostituoitulle, ja ne lisäävät ei-halutun seksin vahingollisuutta entisestään. Hänen mukaansa myyjät joutuvat rutiininomaisesti sellaisen väkivallan kohteeksi, jossa heidän päälleen syljetään, heitä haukutaan alentavilla nimityksillä ja heidät pakotetaan kestämaan erityisen alentavia

---

⁶ U.S. Bureau of Labor Statistics (2023) luettelee varsinaisiin työtapaturmiin kuolleita.

⁷ Tutkimuksessa on huomioitu kaikki kuolemat ajalta, jolloin myyjä on toiminut aktiivisesti prostituoituna, merkittävimpänä kuolinsyynä ovat olleet väkivalta ja huumeiden käyttö. Prostituoituna toimiminen kasvatti tutkimuksen mukaan naisen riskiä kuolla ennen aikaisesta 90 %:lla. (Potterat ym. 2004.)

ja kivuliaita seksuaalisia akteja. Joskus heitä lyödään, kuristetaan, potkitaan ja uhataan aseilla. Pelko väkivallasta lisää myyjien tarvetta dissosioida itsensä ulos tilanteesta. (Whisnant 2017, 7.)

Yleistäen voidaan ajatella, ettei seksin myymisessä itsessään välttämättä ole mitään vahingollista, jos myyntitilanne tapahtuu esimerkiksi kahden sellaisen aikuisen välillä, joilla on jo keskenään läheinen, luottamukseen ja kunnioitukseen perustuva suhde, kuten Whisnant on esittänyt. Tämän voitaisiin ajatella pätevän etenkin, jos seksi on haluttua (tai jopa nautinnollista) myyjän puolelta, jolloin myös Westin esittämää vahinkoa ei pääse tapahtumaan. Kuitenkin tässä tutkielmassa kritiikki kohdistuu pääosin sellaiseen prostituution muotoon, jossa myyjä ei välttämättä tunne asiakkaitaan ja jokainen ostaja on riskitekijä. Jos myyjä joutuu kohtamaan päivittäin esimerkiksi kolme asiakasta, joiden väkivaltaisuudesta hänellä ei ole tietoa, vaikuttaisi itse ammatissa olevan jotain hyvinkin vaarallista. Voi silti olla tietysti totta, että prostituoidut joutuvat kokemaan väkivaltaa ja raiskauksia kenties siitä syystä, ettei heitä pidetä heidän tekemänsä työn vuoksi täysiarvoisina ihmisinä, ja tämä on tällöin osittain stigman johtuva ongelma. Toisaalta, kuten Whisnant on esittänyt (2017, 11–14), kenties prostituoituihin kohdistuva väkivalta johtuu siitä, että ostajat kokevat maksaessaan seksistä voitavansa kohdella myyjiä objekteina, jolloin heitä ei tarvitse kunnioittaa, eikä heidän toiveistaan tai haluistaan tarvitse välittää. Toisin sanoen, rahalla ostetaan oikeus käyttää toisen kehoa vapaasti, ja sen avulla ikään kuin hiljennetään myyjä kaikista häneen kohdistuneista aggressioista.

Vaikka Moen väittää, että prostituutio ei väistämättä johda psykologisiin ongelmiin (2014, 74), on kuitenkin tutkittu (Farley ym. 1998) että suurin osa prostituoituista, noin 67 %, kärsii uransa aikana tai sen jälkeen traumaperäisestä stressihäiriöstä. Prostituoituidut ovat siis moninkertaisesti traumatisoituneita kuin esimerkiksi sotaveteraanit⁸. Tämä viittaisi osaltaan siihen, että työ on sisältänyt jotain syvästi henkilökohtaisen kauppaamista (jopa vastentahtoisesti). Lisäksi prostituoidut kärsivät pitkittyneestä tai pysyvästä arvottomuuden tunteesta, häpeästä ja itsevihasta ja ovat stressaantuneita (Marneffe 2009, 13). Prostituutio usein aloitetaan nuorina (monesti alaikäisinä), ja tällöin jäävät usein sellaiset tehtävät suorittamatta ja kyvyt kehittymättä, jotka muodostaisivat alustan vakaan itsetunnon kehittymiselle. Siis prostituutio myös heikentää itsetunnon kehittymistä. (Marneffe 2009, 15.)

---

⁸ U.S. Department of Veterans Affairsin (2024) mukaan miessotaveteraaneista noin 6 % kärsii traumaperäisestä stressihäiriöstä ja naissotaveteraaneista noin 13 %. Traumaperäinen stressihäiriö näyttäisi etenkin naisten kohdalla liittyvän sotilasaikaiseen seksuaaliseen traumaan, kuten seksuaaliseen ahdisteluun tai väkivaltaan (engl. militar sexual trauma).

Moen (2014, 74) kuitenkin rinnastaa jälleen prostituoidut homoseksuaaleihin ja ehdottaa, että psykologiset ongelmat johtuisivat nekin pitkälti prostituutioon liitetystä stigmasta. Homoseksuaalit kokivat 1900-luvun alussa katumusta, masennusta, syömishäiriöitä ja unettomuutta, sekä itsemurhaluvut olivat homoseksuaaleilla huomattavasti korkeammat kuin heteroseksuaaleilla. Nämä psykologiset ongelmat eivät johtuneet homoudesta itsestään, vaan siitä, miten heitä kohdeltiin. Vastaavasti prostituution yllä elää vahva yhteiskunnallinen stigma. (Moen 2014, 74.)

Vaikka tällainen stigma varmasti aiheuttaa jo itsessään prostituoiduille häpeän, ahdistuksen ja masennuksen tunteita, on kuitenkin vaikea suoraan hyväksyä, että pelkkä stigma aiheuttaisi niin suurelle määrälle prostituoituja traumaperäistä stressihäiriötä. Sen sijaan voitaisiin arvella, että sen aiheuttaa ennemminkin se, että joutuu harrastamaan seksiä epätoivottujen kumppaneiden kanssa päivästä toiseen rahan vuoksi sekä toisinaan kokemaan tällaisen seksin seurauksena itseensä kohdistuvaa väkivaltaa ja halventavaa käytöstä. Traumaperäinen stressihäiriö on Mielenterveyden keskusliiton (2024) mukaan jonkin traumaattisen kokemuksen jälkeen kehittynyt pitkittynyt reaktio, joka on voinut syntyä esimerkiksi uhkaavan tai tuhoavan tilanteen tai kokemuksen synnyttämän voimakkaan ahdistuneisuuden seurauksena. Ei vaikuta uskottavalta, että pelkkä yhteiskunnallinen stigma aiheuttaisi näin laajassa mittakaavassa tällaista traumaa. Tietysti on mahdollista, että trauma on ollut se tekijä, joka on ajanut ihmisen prostituution pariin, mutta toisaalta tällöinkin voidaan todeta, että jos alalle päätyvät lähinnä traumatisoituneet ihmiset, vaikuttaisi myös itse alassa olevan jotakin ongelmallista. Homoseksuaalien psykologiset ongelmat varmasti aikanaan johtuivat pitkälti stigmasta, mutta myös mahdollisesti siitä, että kumppanin löytäminen oli vaikeaa tai mahdotonta tai siitä, että he joutuivat systemaattisesti kieltämään identiteettinsä sekä monista muista elämää vaikeuttavista tekijöistä.

Jos toisaalta hyväksyttäisiin näkemys, että prostituution vaarallisuus ja sen monet muut ongelmat johtuvat lähinnä stigmasta, väittää Whisnant siihen, että tämä stigma ei rakennu varsinaisesti nimenomaan prostituoitujen vihaamisesta, vaan se koostuu ennemminkin yleisestä naisiin kohdistuvasta halveksunnasta, mikä on sisäänkirjoitettuna patriarkaaliseen heteroseksuaalisuuteen. On siis hänen mukaansa epäselvää, poistuisiko stigma ylipäätään laillistamalla prostituutio. Seksin ostajiin ei kohdistu vastaavaa stigmata, vaikka se on monissa maissa (yhtä lailla) laitonta. Stigma koostuu Whisnantin mukaan prostituoitujen kulttuurisesti tunnistetusta asemasta miesten hallinnan ja misogynian seksuaalisena kohteena. (Whisnant 2017, 16–17.) Marneffe (2009, 15) sen sijaan ehdottaa, että stigma voisi johtua nimenomaan siitä, miten epämiellyttäväksi prostituoitujen tekemä työ mielletään.

Ei siis voida kiistää, etteikö prostituution yllä eläisi vahva stigma ja etteikö tästä seuraisi myös vahinkoa prostituoiduille, sillä stigma on (ainakin osittain) syynä sille, että prostituoitu menettää kaikenlaisia arvokkaita mahdollisuuksia (kuten työtarjouksia), ja lisäksi sillä on negatiivinen vaikutus hänen ihmissuhteisiinsa (Marneffe 2009, 14). Marneffe on kuitenkin samaa mieltä Whisnantin kanssa siitä, että ei ole empiirisiä perusteita olettaa, että prostituutioon liitetty stigma katoaisi dekriminalisoimalla prostituutio. Toisin sanoen jonkun asian laittomuus ei korreloi sosiaalisen stigman kanssa. Moniin laittomiin asioihin (mietojen huumausaineiden hallussapito) ei liity vastaavaa stigmaa, kun taas toisaalta moniin laillisiin asioihin (pornoelokuvissa näyttelemine) liittyy. Esimerkiksi niissä maissa, joissa prostituutio on pitkälti dekriminalisoitua, ei prostituutioon liittyvä stigma ole hävinnyt mihinkään. Toki on otettava huomioon, että sellaisissakin maissa, joissa prostituutio on dekriminalisoitua, liittyy siihen silti paljon rajoituksia esimerkiksi iän suhteen ja sen suhteen, miten valtio suhtautuu tällaiseen työhön. Todennäköisesti melko harva kokisi oikeutettuna esimerkiksi sen, että bordellissa työskentelystä kieltäytyminen vaikuttaisi työttömyystukiin. Valtion erilainen suhtautuminen prostituutioon työnä sekä prostituutioon liittyvät ikärajoitukset ovat siis moraalisesti oikeutettuja ja perusteltuja, vaikka niillä olisikin stigmaa lisäävä vaikutus. Kuitenkaan lait tai valtiot eivät kokonaisuudessaan näyttäisi olevan vastuussa epätavanomaiseen seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyvän stigman luomisesta, vaan pikemmin seksiin ja läheisyyteen liittyvät vuosituhansia sitten kehittyneet asenteet. (Marneffe 2009, 17–19.)

Jotkut ovat ehdottaneet, että tällaisista seksiin liittyvistä asenteista tulisi pyrkiä eroon. Kuitenkin Marneffe huomauttaa, että jos päädytään siihen, että seksillä ei ole mitään erityistä merkitystä verrattuna muuhun toimintaan (kuten myös Benatarin heikon merkityksen näkemyksessä), muuttaa tämä yleisiä käsityksiä raiskauksen tai lasten hyväksikäytön vakavuudesta. Marneffe ei usko, että tällaiset radikaalit muutokset ihmisten asenteissa olisivat mahdollisia ainakaan lähitulevaisuudessa. (Marneffe 2009, 19.) Siispä jos stigma tekee prostituutiosta vahingollista, voidaan väittää, että ei ole mitään keinoa torjua tällaista stigmaa, koska stigma linkittyy sellaisiin asenteisiin ja käsityksiin, jotka ovat kehittyneet pitkällä aikavälillä. Toki stigma saattaa olla osittainen tekijä siinä, mikä tekee prostituutiosta niin vahingollista, mutta tätä stigmaa ei voida poistaa muuttamalla lakeja. Jos taas tällaiset asenteet pyritään kokonaan purkamaan tai hävittämään, seuraa tästä muita ongelmia, kuten seksuaalirikosten erityisaseman heikentyminen suhteessa muihin väkivaltarikoksiin. Stigma saattaa myös pitkälti johtua siitä mielikuvasta kuinka vahingolliseksi prostituoidun työ yleisesti mielletään, jolloin sen olemassaoloa voidaan pitää jollakin tasolla perusteltuna.

5.3. Oman kehonsa myymisen vahingoittavuus

Moenin mukaan myöskään se, että seksityössä myyjä myy omaa kehoaan, ei tee prostituutiosta vielä vahingollista, sillä monissa ammateissa myydään ja hyödynnetään omaa kehoaan, eikä tämä tee tällaisista ammateista väistämättä tekijälleen vahingollisia. Kuitenkin prostituutiossa usein on kyse nimenomaan genitaalialueista ja siitä, että myyjän ja ostajan genitaalialueet koskettavat toisiaan, ja tämä vaikuttaisi tuovan jonkinlaisen erotuksen esimerkiksi hierojan ja prostituoidun ammatin välille. Moenin mukaan on kuitenkin vaikea sanoa, mikä tekisi nimenomaan genitaalialueiden kosketuksesta erityisen vahingollista prostituoidulle. (Moen 2014, 78.)

Tämän voidaan ajatella kuitenkin olevan melko yksinkertaistavaa. Seksuaaliset teot eroavat luonteeltaan ei-seksuaalisista teoista. Seksuaaliset teot linkittyvät vahvasti ihmisen biologiaan evoluution muokkaamina ja tästä syystä ihmisille on kehittynyt erilaisia asenteita ja uskomuksia liittyen seksiin, kuten edellisessä alaluvussa todettiin. Suurimman osan intuitio osoittanee samaan suuntaan siinä, että on eri asia antaa, vaikka omalle sukulaiselleen, niskahieronta kuin genitaalialueen hieronta. Evoluutio onkin kehittänyt ihmisille tällaisissa tilanteissa syntyvän inhoreaktion ehkäistäkseen inestiä. Tästä syystä myös se, että saako valita seksikumppaninsa vapaasti on etenkin naisille tärkeää, sillä naiset joutuvat kantamaan valtavan biologisen ja psykologisen taakan vahinkoraskaudesta. Erityisen pahalta tämä tuntuu, jos isäehdokas ei ole oma valitsema, vaan sellainen, jonka geenejä ei haluaisi jakaa omalle lapselleen. Biologisessa mielessä naiselle seksin harrastaminen jonkun kanssa on paljon suurempi sitoumus ja riski kuin miehelle. Ehkäisyvälineitä on toki olemassa, mutta kyse on suhteellisen uudesta keksinnöstä, eikä ihmisen mieli ole vielä ehtinyt evoluution muokkaamana tottua tähän, ja siksi se ei ehkäise sitä psykologista traumaa, minkä ei-toivottujen kumppanien kanssa harrastettu seksi voi aiheuttaa.

Moen myös esittää, että jotkut ovat argumentoineet (kuten esimerkiksi Whisnant), että prostituutio on ongelmallista, koska siinä myydään jotakin syvän henkilökohtaista, mikä tekisi prostituutiosta vahingollista. Hän kuitenkin toteaa, että tämä argumentti pätee ainoastaan silloin, jos heikon merkityksen näkemyksen sijaan ajatellaan seksiä syvän merkityksen näkemyksen kautta. Eli jos satunnainen seksi on sallittua, on hyväksyttyä osallistua seksuaalisiin tekoihin ilman emotionaalista sidosta. Vaikka seksiin liittyisikin joitain henkilökohtaisia elementtejä, ei tämä tarkoita, että tällainen seksi olisi vahingollista. Moen ottaa myös esille sen, miten filosofikin myy itsestään jotakin syvän henkilökohtaista, kun hän myy tietoaan ja ajatuksiaan kirjoitusten muodossa, eikä tämä ole filosofille vahingollista. Kuitenkin Moen toisaalta toteaa, että prostituoidulle saattaa aiheuttaa haittaa se, ettei

hän kykene seksuaalisesti monogaamiseen ihmissuhteeseen. (Moen 2014, 79.) Jos kuitenkin pitäydään heikon merkityksen näkemyksessä, on vaikea ymmärtää miksi kukaan vaatisi seksuaalisesti monogaamista suhdetta. Etenkin jos seksi myytävänä asiana vertautuu omien ajatusten myymiseen. Ei kai kukaan ole vaatimassa filosofia monogaamiseen ajatussuhteeseen kanssaan? Tällainen seksuaalinen monogamia vaikuttaisi jollakin tavalla edellyttävän nimenomaan sitä, että seksuaalisilla teoilla on jokin syvempi merkitys. Sukupuolitaudit ja vahinkoraskaudet ovat kuitenkin nykypäivänä helposti estettävissä. Vaikuttaisi siis siltä, että Moen ei pitäydy johdonmukaisesti näkemyksessä, jonka pohjalle hänen argumenttinsa rakentuvat.

5.4. Kantilainen seksiongelma – toisen välineellistäminen ja teeskentely

Prostituutiota voidaan kritisoida kantilaisesta näkökulmasta siitä, että siinä ihmisiä tullaan kohdelleeksi pelkkinä välineinä. Ostaja siis kohtelee myyjää välineenä ja esineellistää tätä. Vaurioittavaksi prostituution yhteydessä tämän etenkin saattaa tehdä se, että tällöin (kun toinen on vain esine) ikään kuin maksetaan siitä, että toisen haluista, tuntemuksista tai hyvinvoinnista ei tarvitse välittää. Tällöin siis toista voi kohdella objektina subjektin sijaan, kuten Whisnant (2017, 14) on tuonut esille. Tämä myös aiheuttaa kärsimystä prostituoidulle, joka joutuu jatkuvasti olemaan tekemisissä ihmisten kanssa, jotka eivät osoita häntä kohtaan minkäänlaista kunnioitusta ihmisenä, eivätkä välitä hänelle koituvista mahdollisista seurauksista tai hänen hyvinvoinnistaan. Kun prostituoitu joutuu harrastamaan seksiä tällaisen ihmisen kanssa, saattaa tämä ymmärrettävästi johtaa inhon tunteeseen tätä ihmistä, kyseistä kanssakäymistä ja prostituoitua itseään kohtaan. (Marneffe 2009, 20.)

Moen kuitenkin argumentoi, että toisen kohtelemisen välineenä ei tee vielä prostituutiosta itsessään vahingollista. Moen väittää, että ihmiset tyypillisesti kohtelevat asiakaspalveluhenkilöitä välineellisesti. Esimerkiksi lehdenjakajaa kohdellaan välineenä, koska hänet nähdään lähinnä hyödyn kautta: tärkeintä on, että lehti tulee toimitetuksi, mutta ketään ei välttämättä kiinnosta kuka lehden toimitti, tai että mitä kyseisen lehden jakajalle kuuluu. (Moen 2014, 75–76.) Toisaalta jää vielä epäselväksi, että voidaanko tästä päätellä, että tällaisia asiakaspalveluhenkilöitä myös *tulisi* kohdella välineenä.

Lisäksi kuten Moen itsekin toteaa, että kuten Nagel (1969) on osoittanut, olennainen osa seksuaalista kanssakäymistä on se, että nautintoa saadaan nimenomaan kumppanin nautinnosta. Täten voitaisiin

siis ajatella, että asiakkaat yleensä välittävät ainakin jollakin tasolla prostituoidusta, ja tämä onkin siksi vähemmän vaihdettavissa kuin vaikka lehdenmyyjä. Itseasiassa hän itsekin esittää, etteivät kaikki ostajat kohtele prostituoituja välineenä, vaan saattavat jopa kiintyä heihin ja todella välittää siitä, mitä he tuntevat (Moen 2014, 75–76). Tämä onkin varmasti totta joissakin tapauksissa. Toisaalta tämä nimenomaan saattaa johtaa ongelmiin siinä, että Nagelin teorian mukainen vaatimus vastavuoroisesta halusta edellyttää sitä, että ei enää riitä, että myyjä tarjoaa palvelua, vaan hänen täytyy myös *esittää* nauttivansa tilanteesta. Tämä taas itsessään saattaa kasvattaa prostituution vahingollisuutta. Moenin mukaan kuitenkin ei ole selvää, kuinka paljon teeskentelyä tilanteessa vaaditaan. Kaikkia asiakkaita ei välttämättä kiinnosta se, että näytteleekö prostituoitu halukasta vai ei. Kuitenkin Moen myöntää, että voidaan olettaa, että jonkintasoista teeskentelyä vaaditaan, mutta hän kiistää sen, että se olisi vahingollista myyjälle. (Moen 2014, 79.)

Whisnantin mukaan tällainen prostituoidun työhön (oleellisesti) liittyvä rutiininomainen teeskentely, jolloin omat todelliset tuntemukset, kuten esimerkiksi inho, pelko tai ikävystyminen joudutaan peittämään, on ongelmallista. Toisin sanoen ei riitä, että prostituoitu suostuu seksuaaliseen aktiviteettiin, vaan hänen täytyy sen lisäksi vielä osata esiintyä uskottavasti sekä näyttellä kokevansa todellista nautintoa ja vetovoimaa asiakkaaseensa ja siten piilottaa omat todelliset tuntemuksensa. Whisnant argumentoi, että tällainen esitys voi olla myyjälle nöyryyttävää ja siten edistää tarvetta dissosoida itsensä ulos tilanteesta. Toisin kuin Moen esittää, Whisnant väittää, että tällainen teeskentely on (tai ainakin voi olla) vahingollista myyjälle, koska se levittäytyy prostituoitujen elämään myös itse työtilanteiden ulkopuolelle. (Whisnant 2017, 6.) Lisäksi kuten Marneffe huomauttaa, prostituoidut joutuvat väkivallan uhan ja verbaalisten pahoinpitelyjen lisäksi olemaan työtilanteessa emotionaalisesti läsnä tavalla, joka on uuvuttavaa prostituoidulle. Prostituoitu joutuu jatkuvasti esittämään seksuaalisesti kiinnostunutta jokaisesta asiakkaastaan, vaikka he näyttäytyisivät hänelle tyhminä, vastenmielisinä, loukkaavina tai sääliävinä. Tämä taas vääristää prostituoitujen ymmärrystä seksistä muodostuttuaan rutiiniksi sekä vaikeuttaa intiimien ihmissuhteiden luomista. (Marneffe 2009, 13.)

Moen perustelee väitettään siitä, että teeskentely ei tee prostituutiosta vahingollista sillä, että teeskentely kuuluu kiinteänä osana moneen työhön ja ammattiin (Moen 2014, 79). Tämä on totta, ja esimerkiksi usein asiakaspalvelutöissä tulee teeskennellä iloista ja hymyillä, vaikka todellisuudessa ei sellainen olo olisikaan. Moen itse nimeää esimerkkinä näyttelijän työn, johon kuuluu vahvasti rutiininomainen teeskentely, eikä kuitenkaan näyttelijän työnkuvaan kuuluvaa teeskentelyä ajatella

yleisesti vahingollisena. Näyttelijät osaavat erottaa todellisuuden työstään, eikä prostituoidun teeskentely varsinaisesti eroa näyttelijän teeskentelystä. (Moen 2014, 79.)

Moen saattaa olla oikeassa siinä, että jos hyväksytään seksin heikon merkityksen näkemys, on vaikea osoittaa, että mikä on tämä ero prostituutioon liittyvän teeskentelyn ja näyttelijän teeskentelyn välillä. Toisaalta hänen näkemystään voidaan kritisoida kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkään edelleenkään ei ole selvää, etteikö tällainen teeskentely, oli sitten kyse näyttelijäntyöstä tai jostakin asiakaspalvelutyöstä, voisi olla vahingollista. Monissa ammateissa tekijät joutuvat jatkuvasti tukahduttamaan tunteitaan, mutta tästä ei vielä varsinaisesti voida päätellä, etteikö se voisi olla vahingollista. On olemassa tapauksia, joissa esimerkiksi näyttelijät ovat liian syvälle rooleihin upotessaan myös menettäneet todellisuudentajunsa ja pahimmillaan mielenterveytensä. Toiseksi Moen sivuuttaa seksin läpitunkevan ja intiimin luonteen ja sen erityisaseman suhteessa muihin toimintoihin (etenkin evoluutiobiologisesta näkökulmasta). Kun hän nojautuu heikon merkityksen näkemykseen, hän ei tule myöskään käsitelleeksi muita Benatarin (2002) esittämiä ongelmia, joita tästä näkemystä seuraa, kuten raiskausten ja pedofilian tietyn asteisesta moraalista sallimista.

6. Feministinen kritiikki

Ennen kaikkea on todettava, että suurin osa seksin ostajista on miehiä ja suurin osa sen myyjistä on naisia (tai tyttöjä). Tällöin ei voida sivuuttaa prostituutioon liittyvää sukupuolittuneisuutta. Vaikuttaisikin siltä, että prostituutio ilmentää keskenään ristiriidassa olevia sukupuolten välisiä tavoitteita. Miehillä esiintyy naisia enemmän seksuaalista yksinäisyyttä, mikä varmasti johtanee prostituoitujen palvelujen käyttämiseen naisia useammin. Naiset ovat taas usein heikommassa taloudellisessa tilanteessa (ja naiset menestynevät prostituution ammatissa miehiä paremmin suuremman kysynnän vuoksi), mikä johtaa siihen, että naiset päätyvät (usein pakon edessä) myymään seksuaalisia palveluita.

Osa feministeistä kannattaa näkemystä, jonka mukaan seksityö on työ muiden joukossa, ja sitä tulisi siten kohdella vastaavana palveluammattina kuin hierojan tai kampaajan töitä. He korostavat, etteivät prostituoidut myy *itseään*, vaan he myyvät palveluita. Feministit jakaantuvatkin prostituutioon liittyvässä keskustelussa pitkälti kahteen luokkaan: Heihin, joiden mukaan prostituutiossa on kyse naisten seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta valita itse ammattinsa ja heihin, joiden

mukaan prostituutio on yksi patriarkaatin naisiin kohdistuvasta alistamisen luokasta. Liberaalifeministisestä näkökulmasta voidaan esittää kritiikkiä prostituution kriminalisointia vastaan esimerkiksi väittämällä, että on kohtuutonta estää naisia ansaitsemasta rahaa seksillä, koska se on jotakin jonka avulla naiset voivat tienata suuriakin summia, ja että kriminalisoimalla prostituutio naisia vaaditaan antamaan tämä pääoma ”ilmaiseksi” miehille. Luvussa seitsemän esitetään perusteita sille, että miksi prostituution juridinen säätely ei välttämättä tarkoita täyskieltoa tai prostituution kriminalisointia, sekä että miksi se ei välttämättä riko ihmisten seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Yhteiskunnassa jo rajoitetaan voimakkaasti niitä tapoja, joilla rahaa on mahdollista ansainta ja tällainen rajoittaminen koetaan yleisesti melko perusteltuna sellaisten ammattien kohdalla, jotka aiheuttavat vahinkoa joko ammatinharjoittajalle itselleen, yhteiskunnalle tai toisille ihmisille (kuten huumeiden myyminen).

Tässä luvussa keskitytään kuitenkin väitteeseen siitä, että prostituutio ylläpitää ja edistää naisten heikompaa asemaa suhteessa miehiin, ja että tämä heikompi asema on pohjimmiltaan mahdollistanut prostituution. Voidaan siis väittää, että prostituutio on vahingollista naisille ja sukupuolten väliselle tasa-arvolle. Feministinen kritiikki ottaakin yleensä kohteekseen nimenomaan prostituution perinteisen mallin, jossa prostituutio käytännössä mahdollistaa sen, että mies voi ostaa naisen kehon käyttöönsä. Näin prostituutio voidaan nähdä yhtenä seurauksena tai ilmenemänä miesten ylivallassa yhteiskunnassa.

Feministinen kritiikki prostituutiota vastaan siis sisältää väitteen, että prostituutioon liittyy sukupuolten välinen epätasainen valtasuhde, jossa miehet käyttävät valtaa naisiin. Moenin (2014, 77) mukaan tämä ei kuitenkaan ole uskottava väite. Sen lisäksi, vaikka todettaisiin että näin on, tämä ei vielä itsessään tee hänen mukaansa prostituutiosta vahingollista. (Moen 2014, 77). Moen esittää prostituution ikään kuin sukupuolineutraalina asiana sivuuttaen sen sukupuolittuneen luonteen. Tässä kuitenkin jätetään huomioimatta se todellisuus, että kyse on todella sukupuolittuneesta ongelmasta. Ensinnäkin varallisuus on jakautunut globaalisti sukupuolten välillä erittäin epätasaisesti, mikä on johtanut siihen, että naiset ovat keskimäärin miehiä vähävaraisempia ja joutuvat siten turvautumaan tällaisiin töihin, joita eivät välttämättä haluaisi tehdä. Toiseksi kuten jo edellä esitettiin, tällainen työ on kuormittavampi naiselle kuin miehelle biologisesta näkökulmasta, koska riski raskaudesta on painava, ja se sitoo ja rasittaa biologisesti lähinnä naiskehoa. Sukupuolittuneisuutta tukee myös ymmärrys siitä, että miehet kärsivät enemmän seksuaalisesta yksinäisyydestä, mikä ajaa miehet kuluttamaan tällaisia palveluita naisia enemmän, jolloin miehet myös hyötyvät tässä mielessä naisten varattomuudesta ja vaihtoehdottomuudesta.

Moen väittää, että seksiä ostaessaan miehet eivät alista tai pyri hallitsemaan naisia, koska tämä ei ole miesten motiivina seksin ostamisessa. Hän kuitenkin tulee ohittaneeksi sen, että vaikka miehillä ei varsinaisesti olisi taustalla nimenomaan tarvetta tai motiivina alistaa naista ostamalla tältä seksistä, tulevat he silti jollakin tasolla niin tehneeksi, oli tämä siis heidän tarkoituksenaan tai ei. Moen väittää, että vaikka miehet hallitsisivat naisia ja prostituutio olisi tämän hallinnan ilmentymä, ei tämä vielä osoita, että prostituutio olisi itsessään ongelmallista tai vahingollista. (Moen 2014, 77.)

Moenin väite vaikuttaa kuitenkin hieman vajavaiselta. Hän vaikuttaisi tarkastelevan asioita väärästä lähtökohdasta, sillä hänellä jää huomaamatta se, että miksi se, että miehet hallitsevat naisia on juuri ongelmallista tai vahingollista. Tämä toisen sukupuolen hallitseminen on ongelmallista etenkin silloin, jos se johtaa vahingollisiin ja syrjiviin toimintatapoihin (toki todennäköisesti monista muistakin syistä). Usein työpaikalla joku toimii esihenkilönä tai johtajana, eikä tämä itsessään ole välttämättä vahingollista hänen alaisilleen, jos hän johtaa alaisiaan tasapuolisesti ja reilusti. Jos hän päätyy kuitenkin johtamaan heitä epätasa-arvoisesti ja kohtelee heitä huonosti, syntyy ongelmia. Vastaavasti se, että prostituutio olisi ilmenemä jostakin itsessään ongelmallisesta ja tästä voitaisiin päätellä, että tämä seuraus ei itsessään ole ongelmallista on päättelyvirhe siinä mielessä, että tarkoitus on nimenomaan osoittaa, että itsessään ei-vahingollisesta saattaa seurata jotakin vahingollista, kuten se että miehet hyväksikäyttävät naisia seksuaalisesti hallitsevan asemansa kautta prostituution muodossa.

Radikaalifeministisestä näkökulmasta voisi vaikuttaa siltä, että prostituution laillistamisen kannattaminen ei sinällään liity naisten oikeuksiin valita ammattiaan vapaasti ja tienata kehollaan, vaan ennemminkin miesten kokemukseen siitä, että heillä on oikeus seksiin ja naiselliseen kehoon. Myös Westin (1995) mukaan miehillä on oma psykoseksuaalinen panoksensa pelissä, kun he vaativat, että vapaaehtoisuus riittää moraalisesti hyväksytyyn seksin ehdoksi. Naisten kokemaa vahinkoa vähätellään, jos miesten kokema heteroseksuaalinen nautinto voidaan oikeuttaa moraalisesti. (West 1995, 52–55.) Hän siis näkee miehet hyötyjinä tilanteessa, jossa suostumuksellisen mutta ei-halutun (ja vahingollisen) seksin haitoista ei puhuta. Miehet myös jollakin tasolla hyötynevät naisia suhteellisesti enemmän tilanteesta, jossa seksin ostaminen laillistetaan, etenkin jos otetaan huomioon esimerkiksi tämän ihmiskauppaa lisäävän vaikutuksen (jonka uhrit ovat useammin naisia ja tästä hyötyjät miehiä).

Marneffen mukaan prostituution laillistamisen kannattajat eivät kiinnitä tarpeeksi huomiota siihen, miten prostituoidut yleensä kokevat työnsä, kun sen ehdotetaan olevan vain työ muiden töiden joukossa, jolloin heidän argumenttinsa jäävät tyhjän ja epäinformatiivisen oloisiksi. Marneffe esittää myös kiinnostavan huomion siitä, miten usein sellaiset prostituoidut, jotka kokevat työnsä tavallisena työnä toisten vaihtoehtojen joukossa, eivät kuitenkaan toivoisi, että heidän omat läheisensä tekisivät samaa työtä kuin he, jolloin prostituutioon vaikuttaisi liittyvän jonkinlainen ikävä kokemus, jota he eivät haluaisi läheistensä joutuvan kokemaan. (Marneffe 2009, 21.) Seuraavassa luvussa siirrytään tarkastelemaan prostituution juridisen säätelyn oikeutusta ja siihen kohdistuvaa liberalistista kritiikkiä.

7. Liberalistinen kritiikki ja paternalistinen argumentti

John Stuart Millin (1982) mukaan yksilön vapautta voidaan rajoittaa vain siinä tapauksessa, että hänen tekonsa aiheuttavat vahinkoa toisille ihmisille. Esimerkiksi pelkkä moraalinen paheksunta ei ole peruste puuttua yksilön toimintaan. Millin voidaan tulkita tarkoittavan vahingolla jotakin sellaista, joka aiheuttaa konkreettista yksilön hyvinvointiin, intresseihin tai oikeuksiin kohdistuvaa haittaa. Hän erottelee toisistaan itseen kohdistuvan vahingon⁹ ja toisiin kohdistuvan vahingon¹⁰. Itseen kohdistuvat vahingot ovat hänen mukaansa sellaisia, joihin valtio tai yhteiskunta ei saa puuttua. Tällaisia itseen kohdistuvia vahinkoja voivat olla esimerkiksi epäterveellisen ruoan syöminen tai vaikka alkoholin käyttäminen. Toisiin kohdistuvat vahingot ovat sellaisia, jotka aiheuttavat vahinkoa toisille, kuten toisiin kohdistuva väkivalta, taloudellinen hyväksikäyttö tai petokset. Tällaisiin toisiin kohdistuviin vahinkoihin voidaan oikeutetusti valtion toimesta puuttua.

Kun sovelletaan Millin ajatuksia prostituutioon ja sitä, miten valtion tulisi menetellä prostituutioon liittyvän lainsäädännön kanssa, voidaan todeta, että ei ole välttämättä moraalisia perusteita kieltää seksin myyntiä. Seksin myynnin voidaan katsoa olevan itseen kohdistuva vahinko. On kuitenkin moraalisia perusteita kriminalisoida seksin ostaminen, koska sen voidaan katsoa olevan toiseen henkilöön kohdistuva vahinko. Millin vahinkoperiaatteen mukaan siis seksin ostamisella aiheutetaan vahinkoa toisille ihmisille, joten on perusteltua rajoittaa yksilön vapautta ostaa sitä. Myyjä ei siis toimi moraalisesti väärin myydessään seksiä, ostaja sen sijaan sitä ostaessaan toimii. Tällä voidaan

---

⁹ Engl. self-regarding actions

¹⁰ Engl. other-regarding actions

myös vastata radikaalifeministeille siinä, että miksi pakotetussa ja suostumuksellisessa prostituutiossa on merkittävä ero: suostumuksellisessa prostituutiossa vahinko kohdistuu lähinnä vain itseen, kun taas pakotetussa prostituutiossa vahinko kohdistuu johonkin toiseen (prostituutioon pakotettuun ihmiseen).

Marneffen mukaan prostituution juridinen säätely on perusteltua sen aiheuttaman vahingon perusteella, vaikka suurin osa prostituutiosta olisikin vapaaehtoista, ja vaikka vahinko ei koskisikaan kaikkia prostituoituja. (Marneffe 2009, 3.) Kuten viidennessä luvussa jo esiteltiin, prostituutio on kuitenkin nykyfeministisen käsityksen mukaan vaarallista: se johtaa pysyviin arvottomuuden ja itsevihan tuntemuksiin, se vaikeuttaa vakaiden, luottamukseen ja kunnioitukseen perustuvien ihmissuhteiden muodostamista sekä se tyypillisesti johtaa tärkeiden sosiaalisten, kouluttautumiseen liittyvien ja taloudellisten mahdollisuuksien menettämiseen. (Marneffe 2009, 3–4.) Sellaisia lakeja, jotka oikeutetaan sillä perusteella, että ne suojelevat heitä, joiden oikeuksia ja mahdollisuuksia ne rajoittavat luonnehditaan usein paternalistisiksi. Liberalistisesta näkökulmasta tällaisten lakien oikeutusta on pohdittava tarkkaan. Esimerkiksi luvussa 5.1. esitetty nyrkkeilyottelu voisi olla oikeutettua juridisesti (ja moraalisesti) kieltää, vaikka tällainen kieltö olisikin selvästi paternalistinen. Toisaalta esimerkiksi sellaista lakia ei voitaisi oikeuttaa, jolla valtio kieltää jonkin uskomuksen sillä perusteella, että se vahingoittaa ihmisten kuolematonta sielua. Marneffen mukaan prostituutiota säätelevät lait eivät ole ristiriidassa liberalismiin keskeisten vapauksien koskevien periaatteiden, kuten yksilövapauden tai itsemääräämisoikeuden kanssa. (Marneffe 2009, 4.)

Marneffe kutsuu argumenttiaan prostituutiota säätelevien lakien puolesta vahingon vähentämiseksi paternalistiseksi argumentiksi. Hän esittää, että liberalististen ihanteiden noudattaminen ei edellytä prostituution laillistamista. Taustaoletuksena paternalistisessä argumentissa on se, että prostituutio on lähtökohtaisesti vapaaehtoista ja suostumuksellista. Tällöin siis prostituoitu ei ole valinnut työtään suoran uhan alla tai ymmärtämättä alan luonnetta. Jos näin ei olisi, olisi filosofinen pohdinta prostituutiolakien paternalistisesta luonteesta turhaa, koska jos prostituutio ei ole valinta niin ei sen rajoittaminenkaan voisi olla holhoavaa. Marneffe korostaa sitä, että vaikka prostituoidulle usein vaihtoehdot ovat huonot tai erittäin heikot, on silti kyse valinnasta. Marneffen mukaan väitteet siitä, että prostituutio ei olisi vapaa valinta perustuvat mahdollisesti tarpeeseen välttää syytökset paternalismista. Jos siis prostituutiota sääteleviä lakeja puolustetaan sillä perusteella, että prostituutio aiheuttaa vahinkoa prostituoiduille, on myös puolustettava jonkin tason paternalismia. Marneffe väittää kuitenkin, että jos paternalistisen argumentin taustalla olevat empiiriset oletukset pitävät paikkansa, eli että prostituutio on vahingollista prostituoiduille, voidaan sillä oikeuttaa jonkinlaisia

prostituutiota sääteleviä lakeja, eikä se ole ristiriidassa yksilöoikeuksien kunnioittamisen kanssa. (Marneffe 2009, 5–7.)

Marneffen paternalistinen argumentti siis perustuu empiiristen oletusten pohjalle. Hänen ensisijaiset empiiriset premissinsä ovat seuraavat:

- (1) Seksityö on yleisesti pahasta heille, jotka tekevät sitä, koska se jättää pysyviä arvottomuuden, häpeän ja itsevihan tuntemuksia, vahingoittaa heidän kykyään muodostaa läheisiä ja terveitä ihmissuhteita sekä rajoittaa heidän sosiaalisia mahdollisuuksiansa ja vaikeuttaa työllistymistä muille aloille.
- (2) Jos valtio säätelee prostituutiota sääteleviä lakeja, vähentää tämä seksityötä tekevien ihmisten määrää ja tehdyn seksityön määrää, ja tämä siten vähentää seksityöntekijöille aiheutuvaa vahingon määrää.
- (3) Prostituutiota säätelevät lait eivät vielä itsessään vahingoita seksityöntekijöitä luomalla tai ylläpitämällä stigmaa, joka on vastuussa näistä vahingoista ja joka muutoin häviäisi. (Marneffe 2009, 22.)

Hänen ensimmäistä premissiään tukee lukuisat tutkimukset ja prostituoitujen antamat lausunnot, ja se on yhdenmukainen niiden tietojen kanssa, joita tiedetään prostituutiosta ja ihmisluonteesta. Lisäksi monet prostituutiota käsittelevät kirjoittajat päätyvät erilaisista tiedollisista taustoista ja suuntauksista vastaaviin johtopäätöksiin. Toista premissiä tarkastellessa voidaan todeta, että on totta, että prostituutio ei todennäköisesti täysin katoa, vaikka sitä säädeltäisiinkin laeilla. Kuitenkin tällaisten lakien tavoitteena on nimenomaan *vähentää* prostituutiota ja siten sen aiheuttamaa vahinkoa. Jos prostituution sääteleminen laeilla, ei vähentäisi prostituutiota, voidaan vastaavasti väittää, että mikään rikoslaki ei vähennä rikoksia esimerkiksi varastelun, huumekaupan tai murhien kohdalla. Yleisesti kuitenkin uskotaan, että rikoslait vähentävät rikoksia ja niistä saatava hyöty on siis merkittävämpi kuin niistä mahdollisesti aiheutuva haitta (kuten väärät tuomiot tai itsemääräämisoikeuden rajoittaminen). Jos siis uskotaan, että rikoslait ovat oikeutettuja sillä perusteella, että ne vähentävät rikoksia ja näin ollen niiden hyödyt ylittävät niistä koituvat haitat, on tällöin perusteltua väittää, että prostituutiolait vähentävät prostituutiota. Vastakkainen näkemys tälle olisi mielivaltaisen poikkeus. (Marneffe 2009, 23–26.) Kuten luvussa 5.2. tuli esille, ei ole mitään empiirisiä perusteita olettaa, että prostituutiolait ylläpitäisivät stigmaa, sillä moniin laillisiin asioihin liittyy stigma, kun taas moniin laittomiin ei, joten kolmas premissikin vaikuttaisi todelta.

Koska kaikki prostituutiota säätelevät lait eivät Marneffen mukaan ole välttämättä prostituoiduille koituvia vahinkoja vähentäviä, on tarkasteltava erilaisia poliittisia linjauksia vaihtoehtoina. Prostituutiota säätelevät lait voidaan jakaa neljään erilaiseen poliittiseen menettelytapaan: (1) kiello, (2) lakkauttaminen, (3) sääntely ja (4) dekriminialisointi. Kiellolla tarkoitetaan kaikkia sellaisia juridisia käytäntöjä, joilla kategorisesti kriminalisoidaan seksuaalisten palveluiden myyminen ja ostaminen (ei-salliva kiello), tai joilla ainoastaan kielletään seksin ostamiseen tai myyntiin läheisesti liittyvä käyttäytyminen, kuten katukauppa tai seksuaalisia palveluksia tarjoavien yritysten toiminta (salliva kiello). Lakkauttamisella sen sijaan tarkoitetaan sellaista käytäntöä, joka ei kategorisesti kriminalisoi seksuaalisten palveluiden myyntiä eikä siihen liittyviä toimintoja, kuten katukauppaa, mutta joka kategorisesti kriminalisoi seksuaalisten palveluiden ostamisen (ei-salliva lakkauttaminen) tai kriminalisoi sellaista käyttäytymistä, joka yleisesti liitetään yrityksiin saada ostettua tällaisia palveluita (salliva lakkauttaminen). (Marneffe 2009, 28–29.)

Sääntelyllä viitataan sellaisiin juridisiin käytäntöihin, jotka eivät kriminalisoi seksuaalisten palvelusten ostamista tai myymistä sellaisenaan tai niihin liittyviä toimia, kuten katukauppaamista, mutta jotka asettavat rajoituksia myynnille ja ostamiselle sekä näihin liittyville yrityksille. Tällaisia rajoituksia voivat olla esimerkiksi ikään liittyvät tai alueelliset rajoitukset tai terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä määräykset. Marneffe erottelee toisistaan ei-sallivan sääntelyn ja sallivan sääntelyn. Ei-sallivalla sääntelyllä hän viittaa käytäntöihin, jotka rikosoikeudellisten tai siviilioikeudellisten seuraamusten kautta asettavat seksityölle korkeammat ikärajat kuin mikä on vallitseva suojaikäraja tai mitä yleisesti laillisen työsuhteen sitomiseen vaaditaan. Sallivalla sääntelyllä hän viittaa taas käytäntöihin, jotka eivät aseta ikärajoja suojaikärajan ja laillisen työsuhteen sopimiseen vaadittavan normaalin ikärajan lisäksi. (Marneffe 2009, 29–30.)

Täydellisellä dekriminallisoinnilla viitataan sellaisiin juridisiin käytäntöihin, joissa seksiin liittyvää liiketoimintaa kohdellaan vastaavasti kuin mitä tahansa liiketoimintaa, ja joissa sovelletaan alaikäisiin ja heidän työhönottoonsa samoja lakeja kuin muihinkin työtehtäviin (yleisten työhönoton ikää ja seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevien lakien mukaisesti), eivätkä nämä käytännöt aseta seksuaalipalveluiden mainonnalle ja seksuaalipalveluihin liittyville yrityksille mitään toisenlaisista yrityksistä poikkeavia rajoituksia. (Marneffe 2009, 30.) Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi Suomessa seksiä saisi ostaa 16-vuotiaalta. Prostituution laillistamisella usein viitataan täydelliseen dekriminalisointiin. Marneffen mukaan paternalistisen argumentin perusteella voidaan vastustaa laillistamista. (Marneffe 2009, 30.)

Jokin edellä mainituista juridisista käytännöistä on siis oikeutettu paternalistisen argumentin perusteella ja on yhteneväinen liberalististen oikeusvaatimusten kanssa. (Marneffe 2009, 30.) Kun tarkastellaan näitä toimintalinjoja, voidaan ensinnäkin todeta, että kaikenlainen säätely, jolla suoraan kielletään seksin myyminen tai esimerkiksi katukauppa, vaikuttaisivat epäonnistuvan tavoitteissaan suojella prostituoituja. Ne voivat ennen kaikkea aiheuttaa suurempaa vahinkoa kuin itse työ aiheuttaisi, jos on riski, että prostituutiosta rangaistaan myyjää esimerkiksi sakoilla tai muilla tuomioilla. Toisaalta jos tuomiot ovat tarpeeksi lieviä, voi olla, että kielto onnistuu kokonaisuudessaan tavoitteessaan vähentää prostituution aiheuttamaa vahinkoa, vaikka se itsessään aiheuttaisi mahdollisesti vahinkoa prostituoiduille. (Marneffe 2009, 32–33.)

Täyttä kieltoa voidaan kuitenkin kritisoida siitä näkökulmasta, että sillä puututaan ihmisten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen. Jokaisella aikuisella tulisi olla oikeus päättää itse siitä, millaista seksiä he harrastavat ja mihin he kehoaan käyttävät, vaikka se saattaisikin olla vahingollista heille, ja ajatus valtion puuttumisesta ihmisten perusvapauksiin tällä tavalla on moraalisesti paheksuttavaa. Tätä vastaan voidaan kuitenkin argumentoida esittämällä, että kielto ei rajoita kenenkään seksuaalista itsemääräämisoikeutta vaan se rajoittaa lähinnä kaupallista toiminnanvapautta. (Marneffe 2009, 33–34.) Toisaalta myös päätös ryhtyä kaupalliseen seksisuhteeseen voidaan tulkita yhtenä keinona ilmaista itseään, omaa seksuaalisuuttaan ja omia seksiin liittyviä asenteitaan, jolloin sen voitaisiin katsoa kuuluvan seksuaalisen itsemääräämisoikeuden piiriin. Seksuaaliselle itsemääräämisoikeudelle on olennaista se, että kaikilla aikuisilla ihmisillä on vapaus toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan haluamallaan tavalla (niin kauan, kun se ei vahingoita toisia). (Marneffe 2009, 34–35.)

Täyskieltoa voidaan kuitenkin vastustaa muistakin syistä. Esimerkiksi on todettava, että prostituoituna työskentely saattaa olla jollekin paras vaihtoehto, eli siitä saatava hyöty voittaa sen haittapuolet. Lisäksi kielto tekee prostituutiosta turvattomampaa, koska rikoksista raportoiminen vaikeutuu. Täyskieltoa voi siis olla vaikea puolustaa paternalistisesta argumentista käsin. Täydellinen dekriminalisointi sen sijaan todennäköisesti lisäisi alalle lähtevien määrää, jolloin siis vahingon määrä kasvaisi. (Marneffe 2009, 35–37.) Siispä täyskielto tai täydellinen dekriminalisointi vaikuttaisivat kumpikin olevan huonoja vaihtoehtoja prostituutioon liittyvässä lainsäädännössä.

Marneffe päätyy ehdottamaan, että paras vaihtoehto voisi olla joko salliva lakkauttaminen tai ei-salliva sääntely. Lakkauttaminen voisi olla toimivin linjaus, jos todetaan että sen avulla saadaan vähennettyä nuorten hakeutumista prostituoiduiksi, ja että se vähentää ihmiskauppaa eniten

verrattuna toisiin vaihtoehtoihin. Voitaisiin ajatella, että lakkauttaminen onnistuisi vähentämään prostituution määrää tehokkaammin kuin sääntely, koska jos seksipalveluiden ostamisesta ei seuraa mitään rangaistusta, kysyntä kasvaa ja tarjonta kasvaa vastaamaan tähän kysyntään. Toisaalta jos seksuaalisia palveluita tarjoavat vastaavat johonkin todelliseen psykologiseen tarpeeseen ja hyvin toteutettu salliva lakkauttaminen tai ei-salliva sääntely kontrolloi tarpeeksi nuorten prostituutiota ja ihmiskaupan uhrien määrää lähes yhtä hyvin, voidaan ajatella, että seksuaalisten palveluiden ostamisen kriminalisointi olisi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden epäoikeutettua rajoittamista. Näiden lisäksi on kuitenkin otettava huomioon se, että sääntely vaikuttaisi helpottavan aikuisten harjoittamaa prostituutiota tavalla, joka näyttäisi ilmaisevan valtion hyväksynnän sille. Jos siis prostituutio on niin vahingollista kuin tässä tutkielmassa on kuvattu, on hyvät perusteet toivoa, ettei valtio tukisi tällaista toimintaa. (Marneffe 2009, 37–40.)

8. Lopuksi

Tämän pro gradu -tutkielman alussa tarkasteltiin suostumuksen ehtoja. Jotta suostumus on moraalisesti pätevä, tulee sen olla (1) vapaaehtoisesti, (2) informoituna ja (3) toimintakykyisenä annettu. Prostituution yhteydessä voidaan väittää, että vapaaehtoisuusehto ei välttämättä täyty, koska on epäselvää, voidaanko maksaminen tulkita tietynlaisena painostusyriytyksenä seksin harrastamiseen. Kuten Wertheimer kuitenkin osoittaa, ehdotus voidaan tulkita pakottamiseksi seksin ostotilanteessa silloin, kun prostituoidun tilanne heikkenee hänen lähtötilanteeseensa verrattuna, jos hän ei suostu seksiin, ja suostuminen on hänelle kannattavampaa kuin suostumatta jättäminen. Toisin sanoen, jos prostituoidun tilanne ei heikkene vaan pysyy ennallaan silloin kun hän ei suostu seksiin, ei kyse ole pakottamisesta, vaan suostumuksen voidaan katsoa olevan vapaaehtoisesti annettu. Olisikin mielenkiintoista tarkastella lähemmin sitä, että kuinka vahingolliseen toimintaan suostumus on mahdollista antaa, eli esimerkiksi kuinka vakavaan väkivaltaan itsensä voi altistaa rahaa vastaan. Voiko toisen lahjoa leikkaamaan oman sormensa irti tai hyppäämään jyrkänteeltä? Todennäköisesti (ainakaan moraalisesta näkökulmasta) ei, mikä vaikuttaisi viittaavan siihen, että prostituution aiheuttamaa vahinkoa ei usein oteta tarpeeksi vakavasti.

Toisaalta Wertheimer myös esittää, että kaikilla on moraalinen oikeus tiettyyn lähtötilanteeseen (kuten ruokaan ja lääkkeisiin), jolloin jos prostituutio on selviytymiskeino, voidaan väittää, että tällöin suostuttelu seksiin on eräänlaista pakottamista, jos prostituoidun ei ole millään tavalla järkevää

kieltäytyä ehdotuksesta. On kuitenkin huomattava, että seksiin suostuttelevalla ei toisaalta ole velvollisuutta parantaa prostituoidun lähtötilannetta (jos se ei ole hänen nimenomainen tehtävänsä), jolloin pakottaminen ei tule tavallaan hänen puoleltaan, mutta tällöin hän kuitenkin hyväksikäyttää prostituoidun tilannetta ja siten prostituoitua itseään seksuaalisesti hyväksi. Mappes (2023, 391) on luetellut kolme tapaa, jolla aikuinen voi käyttää hyväkseen toista toimintakykyistä aikuista: (1) petoksen tai valheiden avulla, (2) pakottamalla seksiin tai (3) hyödyntämällä toisen epätoivoista tilannetta, vaikka suostumus olisi muuten moraalisesti pätevä. Suostumuksellinen seksi voi siis Wertheimerin ja Mappesin mukaan olla vastentahtoista, vaikka tämä tuntuisi intuition vastaiselta.

Tällainen vastentahtoinen, vaikkakin suostumuksellinen seksi voi kuitenkin olla monella tavalla vahingollista seksiin suostuneelle. Tällöin on perusteita väittää, että suostumus on välttämätön mutta ei riittävä ehto moraalisesti sallitulle seksille. West on esittänyt neljä haittaa, joita ei-toivottu ja epänautinnollinen, mutta suostumuksellinen seksi voi aiheuttaa. Näitä haittoja ovat itseymmärryksen, oman kehon hallinnan kokemuksen, itsemääräämisoikeuden ja itsekunnioituksen heikkeneminen. On siis vaarana, että itsetuntemus ja ymmärrys omista haluista hämärtyy tällaisen seksin seurauksena. Nämä haitat voivat muodostua vahingollisiksi vuosien aikana kasaannuttuaan tarpeeksi. West on huolissaan etenkin parisuhteissa tapahtuvasta ei-halutusta seksistä, johon usein suostutaan lyhytaikaisten hyötyjen toivossa, eikä hahmoteta sen tuottamaa pitkäaikaista vahinkoa. Yksi keino ratkaista suostumukseen sisältyvä monitulkintaisuus ja vähentää suostumuksellisen seksin vahingollisuutta voisi olla, että suostumuksellisen seksin määritelmään lisättäisiin esimerkiksi vaade vastavuoroisesta halusta. Moraalisesti sallitun seksuaalisen toiminnan ei siis kenties pitäisi voida olla vastentahtoista, ja tällöin vastentahtoinen seksi ei olisi lähtökohtaisesti suostumuksellista.

Myös Whisnant korostaa sitä, että suostuminen ei-haluttuun seksiin on pohjimmiltaan vahingoittavaa. Seksi on luonteeltaan läpitunkevaa, siihen sisältyy vakavia riskejä ja se liittyy vahvasti ihmisen identiteettiin. Seksiin myös liitetään voimakkaasti erilaisia merkityksiä. Länsimaalaisessa kulttuuriperinteessä tämä merkitys on korostuneen patriarkaalinen, ja se on Whisnantin mukaan siten naisia alentava. Etenkin prostituution yhteydessä tämä vahingoittaa naisia, koska naista voidaan kohdella vain objektina subjektin sijaan ja prostituutioon liittyvä taloudellinen aspekti vain pahentaa tilannetta. Jotta tämä vihamielinen merkitys saataisiin purettua, vaatii tämä myös Whisnantin mukaan sitä, että seksuaaliseen aktiin sisältyisi vastavuoroista halua, joka siis seksin myyntitilanteessa useimmiten puuttuu. Tällainen seksi on usein prostituoiduille vahvasti ei-haluttua ja se aiheuttaa dissosiointia, mielenterveysongelmia ja traumaperäistä stressihäiriötä.

Moenin mukaan sen sijaan perinteiset argumentit eivät kykene osoittamaan sitä, mikä on vahingollista seksin myymisessä tai ostamisessa. Hänen mukaansa taloudellisesti epätasainen valtasuhde ei vielä osoita, että prostituutiosta olisi mitään vahingollista, koska suurin osa päivittäisistä kaupoista tehdään epätasaisissa valtasuhteissa. Hän kuitenkin vaikuttaisi sivuuttavan sen, että monet tällaiset kauppatilanteet saattavat hyvinkin olla vahingollisia esimerkiksi kuluttajan riistämisen muodossa, jos kuluttaja pakotetaan tekemään ylihintaisia ostoksia paikoista, joilla ei ole kilpailijoita.

Prostituoidun köyhyys ei Moenin mukaan myöskään osoita, että seksin myymisessä olisi mitään vahingollista, vaan se osoittaa lähinnä sen, että köyhyys itsessään on äärimmäisen vahingollista. Ei ole kuitenkaan selvää, onko mielekästä irrottaa näitä asioita toisistaan, jos nimenomaan äärimmäinen köyhyys ajaa yksilön tekemään jotain sellaista, jota hän ei muuten missään nimessä haluaisi tehdä. Tällöin myös seksin myymisessä vaikuttaisi olevan jotakin vahingollista, jos siihen turvaudutaan vain vakavassa hädässä. Prostituutiota ei voida myöskään ajatella vahingollisena Moenin mukaan sen vuoksi, että se sisältäisi hyväksikäyttöä, koska prostituoidut voivat tienata korkeitakin summia. Lisäksi hyväksikäyttö on, vastaavanlaisesti kuten köyhyys, itsessään ongelma, mutta ei väistämätön ominaisuus prostituutiosta. Tällöin kuitenkin vaikuttaisi siltä, että prostituution ongelmallisuutta vähätellään vedoten vain siihen, etteivät nämä ongelmat koske joka ikistä seksin myyntitilannetta.

Prostituutio voi myös olla erittäin vaarallista prostituoidulle itselleen, niin psyykkisesti kuin fyysisestikin. Moen väittää, että prostituoitujen kohtaamat psykologiset ja fyysiset ongelmat johtuvat todennäköisesti heihin liitetystä stigmasta, ja ne katoaisivat, jos yhteiskunnallinen suhtautuminen heihin paranisi. Tästä syystä hänen mukaansa vain jo valmiiksi ongelmaiset ihmiset lähtevät tälle alalle. (Moen 2014, 81). Tällainen tulkinta näyttäisi kuitenkin monimutkaisten asioiden yksinkertaistamiselta. Vaikuttaa ilmeiseltä, että jos fyysiset ja psyykkiset ongelmat korreloivat vahvasti jonkin ilmiön kanssa, on myös kyseistä ilmiötä tarkasteltava mahdollisesti itsessään vahingollisena. Whisnant väittää, että prostituutioon liitetty stigma johtuu yleisestä naisvihasta, jolloin voitaisiin ajatella, että stigmaa voitaisiin pyrkiä poistamaan purkamalla yleisesti naisiin kohdistuvaa vihaa ja seksistisiä asenteita. Marneffen mukaan sen sijaan prostituutioon liitetty stigma johtuu pitkälti siitä, miten epämiellyttäväksi kyseinen työ mielletään. Lisäksi kuten hän huomauttaa, tämä stigma on kehittynyt vuosituhansien aikana, joten se ei ole hetkessä (esimerkiksi lainsäädännöllä) poistettavissa.

Moenilla tuntuu kaiken kaikkiaan jäävän jotain oleellista huomioimatta seksin luonteesta. Hänen väitteensä siitä, ettei prostituutio ole vahingollista, pohjautuu heikon merkityksen seksuaalieettiseen

näkemykseen, mikä siis tarkoittaa, ettei seksuaalisen toiminnan tarvitse sisältää tunnesiteitä tai olla henkilökohtaista ollakseen moraalisesti sallittua. Tämä ei kuitenkaan toisaalta vielä tarkoita, etteikö seksiä harrastaessaan itsestään antaisi jotakin henkilökohtaista toiselle, myös heikon merkityksen näkemyksen puitteissa. Moen myös sivuuttaa seksin evoluutiobiologisen ja psykologisen merkityksen täysin. Voi toki olla, että suurempi ongelma on nimenomaan heikon merkityksen näkemyksessä, eikä varsinaisesti Moenin näkemyksissä.

Moen saattaa hyvinkin olla oikeassa siinä, että seksin myyminen tai ostaminen ei sinänsä ole vahingollista. Hän ei kuitenkaan pyri rajaamaan tilanteita, joita tämä koskisi. Esimerkiksi turvallisessa parisuhteessa tällainen toimi voi kuulua normaaliin seksielämään tai joku voi saada erityisen paljon nautintoa seksin myymisestä. Mutta toisaalta, jos seksin myyjänä on pakon edessä toimiva prostituoitu, on seksin ostaminen tällaiselta henkilöltä ilmeisen vahingoittavaa, ja ostaja saattaa ymmärtämättään osallistua raiskaukseen tai vähintään hyväksikäyttöön. Prostituution etiikkaa tarkastellessa, ei siis voida sivuuttaa sitä, että suuri osa prostituoiduista on hankalien elämäntilanteidensa uhreja ja tekevät työtään vastentahtoisesti.

Ei-salliva lakkauttaminen eli seksin myynnin salliva ja ostamisen kieltävä käytäntö vastaisi moniin edellä esitettyihin ongelmiin. Se ei aiheuta vastaavaa vahinkoa prostituoidulle kuin myymisen kriminalisointi, jolloin on vaarana, että prostituoitu kokee työstä saatavan vahingon lisäksi vahinkoa valtion taholta rangaistusten muodossa. Lisäksi se helpottaa heidän pääsyään avun piiriin ja voi siten parantaa heidän asemaansa. Tällöin valtio ei myöskään puutu ihmisten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen eli ihmiset voivat jatkossakin myydä seksiä, jos näin toivovat. Seksien ostamisen kriminalisointi kuitenkin hillitsisi prostituoitujen kokemaa vahinkoa, jos voidaan olettaa, että se vähentäisi seksin ostoyrityksiä. Ostajan on vaikeaa tai jopa mahdotonta selvittää, onko ostamassa seksuaalipalveluita sellaiselta yksilöltä, joka tekee työtään täysin vapaaehtoisesti vai sellaiselta, joka tekee sitä vastentahtoisesti ja taloudellisen pakon edessä tai mahdollisesti jopa ihmiskaupan uhrilta. Tästä syystä on turvallisinta suhtautua ennaltaehkäisevästi tällaisten tilanteiden syntyyn lainsäädännöllä.

Voidaan kuitenkin myös väittää, että jos todella tavoitteena on vähentää prostituution aiheuttamaa vahinkoa, olisi myös tarkastelemaan syitä, jotka saavat nuoret hakeutumaan prostituution pariin. Yhteiskunnan tulisi siis ehkäistä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, aikuisten taholta tulevia vaikuttamis- ja manipulointirytyksiä, nuorten päihdeongelmia, mielenterveysongelmia ja syrjäytymistä, sillä nämä ovat niitä tekijöitä, jotka ajavat nuoria alalle. Lisäksi yhteiskunnan tulisi

esimerkiksi kouluissa lisätä tietoa seksuaaliterveydestä ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Nämä voisivat olla paljon tehokkaampia keinoja vähentää vahinkoa kuin vain säätelemällä juridisesti ongelmien seurausta eli prostituutiota.

Voi olla, että prostituoitujen tarjoamat seksuaalipalvelut vastaavat aitoon tarpeeseen, mutta tähän tarpeeseen voitaisiin mahdollisesti vastata jollakin toisella tavalla kuin prostituutiolla. Monissa maissa esimerkiksi kehon nesteiden luovuttamisesta ei makseta palkkiota, vaikka verenluovutukset vastaavat varmasti aitoon tarpeeseen. Vastaavasti sulusolujen luovutukseen ja sijaissyntytyksiin liittyy (ainakin hyvinvointivaltioissa) tarkkaa juridista sääntelyä, koska väärinkäytösten riski on todella suuri. Mahdollisesti prostituutiota voitaisiin tarkastella samasta näkökulmasta ja todeta, että seksi on jotakin josta ei pitäisi voida maksaa rahallista palkkiota, koska hyväksikäytön riski on liian suuri.

Lisätutkimuksen saisi helposti jatkamalla tarkastelua seksin ostamisen etiikasta ja siitä, että miten esimerkiksi seksuaaliseen yksinäisyyteen tulisi suhtautua, tai että tulisiko vammaisille tarjota seksuaalipalveluita. Vaikka seksi ei ole jotakin johon voidaan katsoa ihmisellä olevan oikeus (koska kenelläkään ei voi olla tämänkaltaista oikeutta toisen kehoon), on silti otettava huomioon, että vammaisilla on samanlaiset seksuaaliset tarpeet kuin vammattomillakin, ja heidän seksuaaliterveyttään ja -oikeuksiaan tulisi (mahdollisesti yhteiskunnan toimesta) tukea tasa-arvon näkökulmasta jollakin tavalla. Yksi vaihtoehto seksuaalisen yksinäisyyden tai vammaisten seksuaaliterveyden tukemisen ratkaisuksi voisi olla esimerkiksi se, että siirrettäisiin seksuaalipalvelut vapaaehtoistoiminnan piiriin, jolloin voitaisiin ainakin jossain mielessä varmistaa tehokkaammin se, että kukaan ei toimi prostituoituna vastentahtoisesti.

Lähteet

Benatar, David (2002), “Two views of sexual ethics: promiscuity, pedophilia, and rape”, *Public Affairs Quarterly*, Vol. 16, 191–201.

Bishob, Ryan & Robinson, Lillian S. (1998), *Night market: Sexual cultures and the Thai economic miracle*, New York: Routledge.

Cambridge Dictionary (2024), <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/consent>. Viitattu 10.12.2024.

Cho, Seo-Young & Dreher, Axel & Neumayer, Eric (2013), “Does Legalized Prostitution Increase Human Trafficking”, *World Development*, 41, 67–82.

Farley, Melissa & Baral, Isin & Kiremire, Merab & Sezgin, Ufuk (1998), “Prostitution in Five Countries: Violence and Post-Traumatic Stress Disorder”, *Feminism & Psychology*, 8, 405–426.

Mappes, Thomas A. (2023), *Sexual Morality and the Concept of Using Another Person*, teoksessa Halwani Raja, Held Jacob M, McKeever Natasha & Soble Alan (toim.), *The Philosophy of Sex: Contemporary Readings*, Lontoo: Rowman & Littlefield.

Marneffe, Peter (2009), *Liberalism and Prostitution*, New York: Oxford University Press.

Mielenterveyden keskusliitto (2024), <https://mtkl.fi/tieto-ja-tutkimus/mielenterveyden-hairiot/traumaperainen-eli-posttraumaattinen-stressihairio-ptsd/>. Viitattu 16.12.2024.

Mill, J. S. (1982), *Vapaudesta*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Librum Oy.

Moen, Ole Martin (2014), “Is prostitution harmful”, *Journal of Medical Ethics*, Vol. 40, 73–81.

Nagel, Thomas (1969), “Sexual Perversion”, *The Journal of Philosophy*, Vol. 66, No. 1, 5–17.

Potterat, John J & Brewer, Devon D. & Muth, Stephen Q. & Rothenberg, Richard B. & Woodhouse, Donald E. & Muth, John B. & Stites, Heather K. & Brody, Stuart (2004), “Mortality

in a Long-term Open Cohort of Prostitute Women”, *American Journal of Epidemiology*, Vol. 159: 8, 778–785, <https://doi.org/10.1093/aje/kwh110>. Viitattu 29.4.2025.

RAINN (Rape, Abuse & Incest Network) (2024), <https://rainn.org/articles/what-is-consent>. Viitattu 10.12.2024.

U.S. Bureau of Labor Statistic (2023), <https://www.bls.gov/charts/census-of-fatal-occupational-injuries/civilian-occupations-with-high-fatal-work-injury-rates.htm>. Viitattu 5.5.2025.

U.S. Department of Veterans Affairs (2024), https://www.ptsd.va.gov/understand/common/common_veterans.asp. Viitattu 16.12.2024.

Wertheimer, Alan (2009), *Consent to Sexual Relations*, teoksessa Miller Franklin & Wertheimer Alan (toim.), *The Ethics of Consent: Theory and Practice*, New York: Oxford University Press.

West, Robin (1995), “The Harms of Consensual Sex”, *American Philosophical Association, APA Newsletter*, 94, 52–55.

Whisnant, Rebecca (2017), “[Not] Buying It: Prostitution as Unwanted Sex,” *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence*, 2, Article 9.